

PILKKU VAI EI?

Venäjänkielisten suomenoppijoiden pilkun
käyttö suomen ja venäjän kielessä

Inara Miukhkiuria

Pro gradu -tutkielma

Suomen ja sen sukukielten maisteriohjelma

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Maaliskuu 2017

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

MIUKHKIURIA, INARA: Pilkku vai ei?

Venäjänkielisten suomenoppijoiden pilkun käyttö suomen
ja venäjän kielessä

Pro gradu -tutkielma, 75 s., 3 liites.

Suomen ja sen sukukielten maisteriohjelma

Maaliskuu 2017

Pro gradu -tutkielmani käsittelee pilkun käyttöä suomen ja venäjän kielessä. Vertailen molempien kielten pilkutuksen periaatteita keskenään ja nostan esiin niiden välillä olevia yhtäläisyyksiä ja eroja. Tutkimusmenetelminä käytän kontrastiivista analyysia ja virheanalyysia, joiden avulla teen aineiston analyysin.

Työssäni pyrin selvittämään, missä määrin venäjä äidinkielenä vaikuttaa suomeen silloin, kun kyse on pilkutuksesta. Oletan, että aikuiset venäjänkieliset suomenoppijat tekevät äidinkielestä johtuvia virheitä eli interferenssivirheitä. Uskon, että ne kielenoppijat, joiden kielitaitotaso on C, tekevät vähemmän interferenssiin liittyviä virheitä kuin ne kielenoppijat, joiden kielitaitotaso on B. Työni tarkoituksena on myös selvittää, miten äidinkielen pilkutuksen hallinnan vahvuus tai heikkous vaikuttaa pilkutuksen sääntöjen hallintaan toisessa kielessä. Lisäksi työni tavoitteena on selvittää, vaikuttaako toinen kieli pilkun käyttöön äidinkielessä.

Tutkielmani teoreettisessa osassa käsittelen seuraavia aiheita: kontrastiivinen tutkimus ja virheanalyysi, toisen kielen oppiminen, oikeinkirjoitus, pilkun käytön perusteet sekä pilkun käytön periaatteet suomen ja venäjän kielessä. Aineiston käsittely koostuu neljästä luvusta: testien virkkeiden oma analyysi, B-ryhmän informanttien vastauksien analyysi, C-ryhmän informanttien testien analyysi ja lopuksi molempien ryhmien tulosten vertailu. Aineistoon kuuluu venäjänkielisiä sekä suomenkielisiä testejä. Testeissä on yksi tehtävä: laittaa pilkku sopivaan paikkaan, jos sitä tarvitaan virkkeessä. Testeihin osallistuvia informantteja on yhteensä 20. Jaan informantit kielitaitotason mukaan B- ja C-ryhmiin. Aineiston analyysi osoittaa, että ne informantit, jotka ovat asuneet Suomessa kauan ja joiden kielitaitotaso on korkea, tekevät vähemmän interferenssivirheitä. Tutkimus osoittaa, että heidän kohdallaan suomi vaikuttaa venäjään. Tulosten perusteella voidaan myös sanoa, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden informanttien virheiden osuus on pieni molemmissa kielissä. Tämä johtuu siitä, että he tiedostavat molempien kielten pilkutuksen säännöt ja ovat tietoisia niiden välisistä eroista.

Työlläni on käytännöllisiä tehtäviä. Uskon, että tutkimus voi auttaa kielenopetuksessa ja oppimisessa. Nykyään ongelmana on se, että kielikursseilla välimerkkien käyttöä opetetaan vähän tai ei opeteta ollenkaan. Äidinkielen ja toisen kielen pilkutuksen periaatteiden vertailu voisi auttaa ehkäisemään monia interferenssivirheitä. Lisäksi tämä voisi auttaa monia S2-opettajia hamottamaan, millaiset pilkutuksen tapaukset ovat hankalia ainakin venäjänkielisille suomenoppijille.

Avainsanat: pilkutus, interferenssi, kontrastiivinen tutkimus, virheanalyysi, lähtökieli ja kohdekieli

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Tutkimuksen tausta, tavoitteet ja kysymykset.....	2
1.2 Tutkimusaineisto ja informanttien taustatiedot.....	3
2 KONTRASTIIVINEN TUTKIMUS JA VIRHEANALYYSI	4
2.1 Kontrastiivinen tutkimus	4
2.2 Virheanalyysi	5
3 TOISEN KIELEN OPPIMINEN.....	9
3.1 Kielen oppimisen tärkeät käsitteet	9
3.2 Äidinkielen vaikutus toiseen kieleen.....	10
4 YLEISTÄ PILKUTUKSESTA.....	12
4.1 Oikeinkirjoitus ja välimerkit	12
4.2 Pilkun käytön perusteet	13
4.2.1 Virke ja lause	13
4.2.2 Päälause ja sivulause	14
5 PILKKU SUOMEN JA VENÄJÄN KIELESSÄ.....	16
5.1 Pilkku lauseiden välissä	16
5.2 Pilkku lauseen osien välissä	23
5.3 Pilkku erottamassa irrallisia lisiä	25
5.4 Pilkku ja lauseenvastike.....	29
6 AINEISTON KÄSITTELY	32
6.1 Testien virkkeiden analyysi	32
6.2 B-ryhmän informanttien testien analyysi	39
6.3 C-ryhmän informanttien testien analyysi	52
6.4 Ryhmien B ja C tulosten vertailu	65
7 LOPUKSI	70
LÄHTEET	72
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta, tavoitteet ja kysymykset

Tutkimukseni kohteena on pilkun käyttö suomen ja venäjän kielessä. Tämä aihe on aina kiinnostanut minua. Suomen kielen oppijana olen huomannut, että kielen oppimisen alkuvaiheessa käytin pilkkua melko usein venäjän kielen pilkutuksen periaatteiden mukaan. Ajan kuluessa äidinkielen negatiivisen vaikutuksen eli interferenssin määrä on vähentynyt, mutta äidinkielelläni on edelleen vaikutusta opittavaan kieleen. Tästä syystä päätin tutkia, miten venäjänkieliset suomenoppijat käyttävät pilkkua suomen kielessä. Tässä työssä perehdyn suomen ja venäjän kielen pilkun käytön periaatteisiin ja nostan esiin niiden välillä olevat yhtäläisyydet ja erot. Tällaista vertailevaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty, vaikka suomenkielisten koululaisten välimerkkien käyttöä koskevien normien hallintaa on tutkittu. Esimerkkinä on Anna-Kaisa Laimin tutkimus (2014).

Koska tekemäni tutkimus kohdistuu kahden kielen vertailuun keskenään, tutkimusmetodeina käytän kontrastiivista analyysia ja virheanalyysia. Näiden metodien avulla pyrin selvittämään, missä määrin venäjä äidinkielenä vaikuttaa pilkun käyttöön suomen kielessä. Tutkimukseni on sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Tärkeimmät tutkimuskysymykseni ovat:

1. Tekevätkö venäjänkieliset suomenoppijat interferenssivirheitä pilkun käytössä suomen kielessä?
2. Miten C-tasoisien eli edistyneiden ja B-tasoisien kielenoppijoiden interferenssivirheiden osuus eroaa toisistaan?
3. Millä tavalla äidinkielen pilkutuksen periaatteiden osaamisen vahvuus vaikuttaa pilkutuksen periaatteiden osaamiseen toisessa kielessä?
4. Vaikuttaako toinen kieli pilkun käyttöön äidinkielessä?

Hypoteesini on, että venäjänkieliset suomenoppijat tekevät virheitä, jotka liittyvät interferenssiin. Oletan, että edistyneet kielenoppijat tekevät vähemmän virheitä, jotka johtuvat äidinkielen vaikutuksesta, kuin kielenoppijat, joiden kielitaso on B. Lisäksi uskon, että edistyneiden kielenoppijoiden toinen kieli vaikuttaa pilkun käyttöön

äidinkielessään. Oletan myös, että toisen kielen oppiminen etenee paremmin, jos äidinkieli on vahva.

Työni koostuu seitsemästä pääluvusta. Teoreettinen osa perustuu monipuoliseen kirjallisuuteen, joka liittyy kontrastiiviseen analyysiin ja virheanalyysiin, toisen kielen oppimiseen sekä suomen ja venäjän kielenhuoltoon. Aineistoni analyysissa pyrin havainnollisuuteen käyttämällä skeemoja, asetelmia ja kuvioita.

1.2 Tutkimusaineisto ja informanttien taustatiedot

Tutkimukseni aineistoon kuuluu suomenkielisiä sekä venäjänkielisiä testejä. Jokainen testi koostuu viidestätoista virkkeestä, jotka liittyvät pilkutuksen eri tapoihin. Olen itse keksinyt suomenkieliset virkkeet. Venäjänkielinen testi sisältää niiden suoria käännöksiä. Tehtävänä on laittaa pilkku sopivaan paikkaan, jos sitä tarvitaan virkkeessä. Testien esimerkit löytyvät liitteistä 1 ja 2.

Yhteensä testeihin on osallistunut 20 informanttia. Kaikkien informanttien äidinkielenä on venäjä, ja he kaikki ovat opiskelleet suomea toisena kielenä. Nuorin informantti on 26 vuotta vanha, ja vanhin informantti on 66-vuotias. 20 informantista neljä on aloittanut suomen kielen opiskelemisen yliopistossa Venäjällä. Kymmenen informanttia on opiskellut suomea kielikursseilla Suomessa ja kuusi informanttia koulussa. Oleskeluaika Suomessa vaihtelee kolmesta vuodesta kahteenkymmeneenviiteen.

Kielitaitotason perusteella jaan testeihin osallistuvat informantit B- ja C-ryhmiin. B-ryhmään kuuluu informantteja, joiden kielitaitotaso on B. Tämä kyseinen kielitaitotaso antaa mahdollisuuden arkielämässä selviytymiseen ja kanssakäymiseen syntyperäisten kanssa. B-ryhmään kuuluvat henkilöt ymmärtävät puheen pääkohdat, pystyvät osallistumaan aktiivisesti keskusteluihin ja käyttämään monipuolisia kielirakenteita puheessaan sekä pystyvät tunnistamaan tekstin sisällön. He hallitsevat melko hyvin suomen kieliopin. (Kielitaidon tasojen kuvausasteikko.) B-ryhmään verrattuna C-kielitaitotasoiset informantit ymmärtävät kaikenlaista puhetta melko vaivattomasti ja osaavat viestiä sujuvasti ja spontaanisti. He hallitsevat erittäin hyvin kieliopin, ja heidän sanavarastonsa on laaja. (Kielitaidon tasojen kuvausasteikko.) Tarkemmat tiedot kielitaitotasoista löytyvät liitteestä 3.

2 KONTRASTIIVINEN TUTKIMUS JA VIRHEANALYYSI

Tutkielmani menetelminä käytän *kontrastiivista analyysia* ja *virheanalyysia*. Nämä tutkimusmenetelmät sopivat tutkimukseeni parhaiten, koska työssäni vertaan keskenään kahta kieltä syntaktisella tasolla ja pyrin tuomaan esiin virheiden syitä. Luvussa 2.1 kirjoitan kontrastiivisesta tutkimuksesta, sen historiasta ja tavoitteista. Virheanalyysia käsittelem luvussa 2.2.

2.1 Kontrastiivinen tutkimus

Kontrastiivisella analyysilla tarkoitetaan kahden tai useamman kielen systemaattista ja synkronista vertailua keskenään. Tarkasteltavat kielet voivat olla rakenteellisesti samankaltaisia tai hyvin erilaisia. Kontrastiivisen tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan kielten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä kaikilla kielen tasoilla: morfologiassa, fonologiassa ja syntaksissa. (Tiisala 1997, 8.)

Kontrastiivinen analyysi ei ole vanha kontrastiiviseen näkökulmaan verrattuna. Lähdemäen (1995, 25) mukaan 1920-luvulla alettiin käyttää ensimmäisiä kontrastiivisia vertailuja kielenopetuksessa. 1940-luvulla tutkimus oli vielä teoreettisella tasolla Euroopassa, mutta Amerikassa sillä oli käytännöllisiä lähtökohtia ja uskottiin, että siitä olisi hyötyä kielenopetuksessa.

Monet kielentutkijat kirjoittavat kontrastiivisen tutkimuksen tulosten positiivisesta vaikutuksesta kielenopetukseen. Fries (1945, 9) on sitä mieltä, että paras opetusmateriaali rakentuu äidinkielen ja kohdekielen vertailuun. Hän korostaa, että ne seikat, jotka eroavat toisistaan äidinkielessä ja kohdekielessä, tuottavat hankaluuksia. Kielten vertailu voisi auttaa ennustamaan näitä ongelmia. Weinreich (1953, 1) kannattaa tätä ajatusta. Hänen mukaansa kohdekielen omaksuminen on hankalampaa, jos se eroaa äidinkielestä paljon. Lado (1957, 2–3) kirjoittaa, että aina pitää vertailla kieliä, koska havaitut erot ja yhtäläisyydet voisivat estää kaikki ongelmat ja ratkaista ne. Tämä on kontrastiivisen tutkimuksen vahva hypoteesi (Lähdemäki 1995, 26).

Kuitenkin 1970-luvun tutkimukset osoittivat, että kontrastiivinen analyysi ei pystynyt poistamaan kaikkia ongelmia. Vaikka jotkut ilmiöt kielissä voivat olla samanlaisia, se ei tarkoita, että kielten vertailu voi ratkaista kaikki ongelmat. (Linnarud 1993, s. 33–35.)

Näistä tutkimustuloksista huolimatta kontrastiivisen tutkimuksen tekemistä jatkettiin, mutta uutena tavoitteena oli löydettyjen virheiden selittäminen. Kielten vertailu keskenään auttoi ymmärtämään osittain kielenoppijan tekemiä virheitä. (Paunonen 1991, 24.)

Sajavaara (1977, 64) kirjoittaa perinteisen kontrastiivisen analyysin etenemisestä. Hänen mukaansa on erilaisia tapoja verrata kieliä keskenään:

1. otetaan jokin kategoria äidinkielestä ja kohdekielestä ja verrataan niitä keskenään, esimerkiksi suomen ja venäjän monikkoa
2. kohdekielen kategorialle yritetään löytää vastineita äidinkielestä
3. kielen käyttötarkoitukseen kiinnitetään paljon huomiota.

Edellä mainituista tutkimuksen tavoista valitsin ensimmäisen, koska tutkielmassani vertaan pilkun käyttöä suomen ja venäjän kielessä. Uskon, että tämä vertailu voisi auttaa opetuksessa. Härmä (1997, 133) kirjoittaa, että kun opettaja ymmärtää kahden kielen väliset erot, hän osaa suunnitella opetusta paremmin. Kontrastiivisen tutkimuksen avulla opettaja saa enemmän tietoa kielenoppijoiden äidinkielen rakenteesta ja voi jonkin verran ymmärtää, mistä heidän virheensä johtuvat.

2.2 Virheanalyysi

Kun oli selvää, että kontrastiivinen tutkimus ei pysty antamaan vastauksia kaikkiin kielenopetuksessa esiintyviin kysymyksiin, virheanalyysi tuli sen rinnalle (Lähdemäki 1995, 26). Sajavaara (1980, 213) korostaa, että virheanalyysi ei ole kontrastiivisen tutkimuksen alalaji eikä päinvastoin. Ne ovat suuren tutkimuskokonaisuuden osia.

Virheanalyysin tavoitteena on tutkia ”häiriöitä”, jotka tulevat esille lähtökielestä kohdekieleen siirtyessä. Kun puhutaan häiriöistä, tarkoitetaan virheitä. (Lähdemäki 1995, 27.) Näiden virheiden taustasta kirjoittaa Corder (1976, 273). Hänen mukaansa nämä

virheet johtuvat jonkin toisen kielen vaikutuksesta. Virheanalyysin teoreettisena tavoitteena on tämän *välikielen* eli äidinkielen ja opittavan kielen välissä olevan kielen kuvaaminen.

Dulay, Burt ja Krashen (1982, 165) jakavat virheet kolmeen ryhmään: *kehitysvirheisiin* (*developmental errors*), *interlingvaalisiin* (*interlingval errors*) ja ”muihin virheisiin”. Kehitysvirheitä voi verrata niihin virheisiin, joita tekevät lapset, joiden äidinkielenä on kohdekieli. Virheet johtuvat siitä, että heillä ei ole tietoisuutta joistakin kielen ilmiöistä. Interlingvaalisiksi virheiksi kutsutaan niitä virheitä, jotka ovat äidinkielen aiheuttamia. ”Muut virheet” ovat joitakin ainutkertaisia virheitä. Ellis (1994, 60) lisää tähän joukkoon myös sellaiset virheet, jotka johtuvat virheellisestä opetuksesta. Näitä virheitä kutsutaan *aiheutetuiksi virheiksi* (*induced errors*).

Virheanalyysin päätermi on *interferenssivirhe*, joka tarkoittaa äidinkielen vaikutuksesta johtuvaa virhettä. *Interferenssi*-termiä käytetään usein, kun puhutaan virheanalyysistä. Sillä tarkoitetaan äidinkielen negatiivista vaikutusta opittavaan kieleen. (Häkkinen 1987, 10). Interferenssiä käsittelen tarkemmin luvussa 3.2.

Kielenoppijoiden virheitä on tutkittu paljon. Ellis (1994, 61–62) on käsitellyt monia tutkimuksien tuloksia ja on tehnyt seuraavia johtopäätöksiä:

1. Kielenoppijat tekevät enemmän kielensisäisiä virheitä eli opittavan kielen oman systeemin aiheuttamia virheitä.
2. Kielenoppijat, jotka ovat opiskelleet kieltä kauemmin, tekevät vähemmän interferenssivirheitä kuin ne, jotka ovat oppimisprosessin alussa.
3. Interferenssivirheiden määrä riippuu tehtävälajista. Suurin osa näistä virheistä esiintyy käänöksissä.
4. Aikuiset tekevät enemmän interferenssivirheitä kuin lapset.
5. Virheisiin voi vaikuttaa monta tekijää yhtä aikaa.

Kohta 2 kiinnostaa minua eniten, koska työssäni vertaan B- ja C-tasoisten kielenoppijoiden interferenssivirheiden osuutta pilkun käytössä. Uskon, että saan samat tulokset kuin Ellis.

Virheanalyysi ei ole lyhyt prosessi. Corderin (1976, 276) mukaan siihen kuuluu kolme vaihetta, jotka hän on nimennyt seuraavasti: virheiden tunnistaminen, kuvaaminen ja luokittelu. Ensin täytyy poimia virheet eli tunnistaa ne. On tärkeää erottaa todelliset virheet lipsahduksista. Seuraavaksi ne kuvataan jonkin kielioppimallin avulla. Sen jälkeen tunnistetut virheet luokitellaan. Corder korostaa, että tämä vaihe on vaikein, koska pitää analysoida tilannetta ja päättää, mikä luokittelusysteemi sopii kuhunkin tilanteeseen.

Dulay, Burt ja Krashen (1982, 146–197) ovat esittäneet neljä tapaa tehdä luokittelua:

1. Virheiden luokittelun pääkriteerinä on niiden kielellinen kategoria (*linguistic category taxonomy*). Tämä tarkoittaa, että virheet jaetaan ryhmiin sen mukaan, ovatko ne kieliopillisia, fonologisia, semanttisia vai leksikaalisia.
2. Virheet luokitellaan pintarakenteen muuttumisen mukaan (*surface strategy taxonomy*). Kielenoppijat muuttavat rakenteiden muotoja neljällä eri tavalla: a) jokin aines puuttuu rakenteesta (*omission errors*): *Hän lääkäri; b) rakenne sisältää jonkin ylimääräisen aineksen (*addition errors*): *Minä en tiedän; c) jotakin morfeemia käytetään väärin (*misformation errors*): *Asun Helsingistä; d) morfeemin tai morfeemiryhmän väärä järjestys rakenteessa (*misordering errors*): *Hän aina on ahkera.
3. Virheiden luokittelu tapahtuu vertailun kautta. Tämä tarkoittaa, että opittavasta kielestä ja äidinkielestä otettuja tiettyjä rakenteita verrataan keskenään (*comparative taxonomy*).
4. Virheiden luokittelu riippuu niiden vaikutuksesta lukijaan tai kuulijaan (*communicative effect taxonomy*). Kyse on siitä, missä määrin tietty virhe muuttaa puheen tai kirjoitetun tekstin merkitystä.

Kolmannella luokittelutavalla ja kontrastiivisella analyysillä on yhteisiä kohtia, koska ne molemmat perustuvat vertailuun. Ero on siinä, ettei virheitä selitetä luokittelun tekemisen vaiheessa vaan ne järjestetään. Vasta tämän prosessin jälkeen ne pyritään selittämään. Kontrastiivisen analyysin avulla sen sijaan yritetään ennustaa ja selittää virheet. (Lähdemäki 1995, 29.) Koska aineistoni analyysissä vertaan venäjänkielisiä ja suomenkielisiä pilkun käytön tapauksia, edellä mainituista virheiden luokittelutavoista vertailun kautta luokittelu sopii työhöni parhaiten.

Jotta olisi mahdollista saada luotettavia ja täydellisiä tuloksia, virheanalyysin materiaalien pitäisi olla spontaaneja. Kielenoppijat osaavat arvata vastauksia monissa tilanteissa tai välttää niitä rakenteita, joiden käytöstä heillä ei ole tietoa tai jotka näyttävät hankalilta. Kun tuottaminen on spontaania, informantti ei ehdi korvata näitä vaikeilta tuntuvia rakenteita muilla tutuilla rakenteilla. (Lähdemäki 1995, 28.) Pilkun käyttöä koskevia spontaaneja materiaaleja on hankalampaa saada kuin esimerkiksi verbirektiota koskevia materiaaleja. Minusta kahden kielen pilkun käyttöön liittyvien tiettyjen kohtien analyysia varten testit ovat parhaita materiaaleja, koska ne antavat mahdollisuuden saada systemaattista tietoa tutkittavana olevien kielten kannalta kiinnostavista tapauksista.

Äidinkielellä on aina ollut vaikutusta opittavaan kieleen. Vaikutuksen määrä sekä positiivisuuden tai negatiivisuuden aste riippuvat kielten ominaisuuksista. Jotta äidinkielen rooli virheiden tekemisessä olisi selvä, kielenopetuksessa tarvitaan kontrastiivista analyysia ja virheanalyysia. Vaikka ne eivät pysty ratkaisemaan kielenopetuksen monia ongelmia, niiden tulokset vaikuttavat opettajan työhön. Tästä syystä virheanalyysiin kuuluu myös terapiavaihe, josta Pitkänen (1982, 1–35) kirjoittaa. Tässä vaiheessa opettajat pyrkivät rakentamaan opetusprosessin sillä tavalla, että virheiden määrä vähentyisi. Tutkimukseni tavoitteena on tarjota S2-opettajille materiaalia välimerkkien käytön normien opettamisen avuksi.

Seuraavaksi käsittelen äidinkielen vaikutusta opittavaan kieleen. Koska se on kiinteässä yhteydessä toisen kielen oppimiseen, käyn ensin läpi S2-alan tärkeitä kohtia.

3 TOISEN KIELEN OPPIMINEN

3.1 Kielen oppimisen tärkeät käsitteet

Kielen oppiminen on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat ympäristö, oppimisstrategiat, kielenoppijan tausta eli äidinkieli, ikä, ammatti ja muut tekijät. Tästä syystä toiset oppivat kieltä helpommin ja nopeammin ja toisilla on vaikeuksia.

Tutkielmassani kirjoitan toisen kielen oppimisesta, koska kaikki tutkimukseeni osallistuvat informantit oppivat suomea toisena kielenä. Jotta olisi selvää, mikä on toinen kieli ja miten sen oppiminen tapahtuu, esittelen ensiksi muutamia kielen oppimiseen kuuluvia tärkeitä käsitteitä. Kirjallisuudessa nostetaan esille usein seuraavat termit: *ensikieli*, *toinen kieli* ja *vieras kieli*. Maisa Martin (2003, 75–78) toteaa, että lapsi oppii ensikieltään kotona, ja yleensä ensikielen välittäjinä ovat lapsen vanhemmat. Lapsella voi olla useampia ensikieliä. Pietilä ja Lintunen (2014, 12) korostavat, että ensikielen eli äidinkielen oppiminen tapahtuu ilman opetusta, automaattisesti. Tässä kyse on kielen omaksumisesta. Termit *omaksuminen* ja *oppiminen* tarkoittavat eri asioita. Krashenin (1981, 17) mukaan kielen omaksuminen (engl. *acquisition*) on prosessi, joka tapahtuu luonnollisessa vuorovaikutuksessa. Sen osanottajat eivät kiinnitä huomiota kieliopillisiin rakenteisiin. Heidän huomionsa kohteena on viestin välittäminen ja ymmärtäminen. Oppiminen on puolestaan ohjattu prosessi, ja kielenoppija oppii kieltä sääntöihin tutustumalla. Esimerkiksi koulussa voi oppia vieraita kieliä. (mts. 17.)

Toinen kieli on ympäristössä käytävä kieli. Sen sijaan vierasta kieltä opitaan yleensä koulussa. (Nissilä 2011, 38.) Kielenoppija tarvitsee toisen kielen oppimista, jotta hän pystyisi selviytymään maassa, jossa hän asuu. Toisen kielen osaaminen on yleensä välttämätöntä.

Latomaa (1996, 98) kirjoittaa, että kielenoppijan äidinkieltä kutsutaan myös *lähtökieleksi* tai *lähdekieleksi*. Toisen tai vieraan kielen oppijan kielellä on seuraavia nimityksiä: *välikieli* (eng. *interlanguage*), *välivaihekieli* sekä *oppijankieli*. Välikieli on itsenäinen systeemi, joka muuttuu jatkuvasti. Välikielen muutoksen voi selittää sillä, että kielenoppija saa koko ajan uutta tietoa kielestä, ja hänen kielitaitonsa kehittyä.

Kaikki edellä esitetyt käsitteet muodostavat kielenoppimisprosessin ytimen, ja niitä käytetään paljon S2-kirjallisuudessa. Ne ovat keskeisiä myös omassa tutkielmassani.

3.2 Äidinkielen vaikutus opittavaan kieleen

Äidinkielen vaikutusta kohdekieleen kutsutaan *transferiksi* ja *siirtovaikutukseksi*. Lähtökielen vaikutusta on ollut tutkittu paljon. Kuuluisimmat tutkijat ovat olleet Hågan Ringbom, Hans W. Dechert, Uriel Weinreich sekä Terence Odlin. (Jarvis & Pavlenko 2010, 1.) 1960-luvun lopussa ja 1970-luvulla tutkijoilla oli eri näkemyksiä siirtovaikutuksesta. Toiset korostivat äidinkielen vaikutusta kohdekieleen, toiset puolestaan vähättelivät sitä. (Ellis 1994, 309–310.) Nykyään, kun on selvää, että äidinkielellä on sekä positiivinen että negatiivinen vaikutus kohdekieleen, Ringbom (1987, 2) ehdottaa tutkimuksen tekemistä siitä, kuinka usein siirtovaikutusta tapahtuu, missä määrin ja mistä syistä se esiintyy.

Positiivisen siirtovaikutuksen (positive transfer, facilitation) tuloksena on virheettömiä muotoja (Ellis 1994, 302–303). Lähdemäki (1995, 23) toteaa, että positiivista siirtovaikutusta lähtökielestä kohdekieleen ilmenee siinä tapauksessa, kun molemmat kielet ovat rakenteeltaan samantyyppisiä. Esimerkiksi suomi ja viro ovat lähisukukieliä, ja siksi näiden välillä on huomattavaa positiivista siirtovaikutusta.

Ellis (1994, 300) kirjoittaa, että äidinkielen negatiivinen vaikutus voi esiintyä eri tavalla. Jos kielet eroavat toisistaan hyvin paljon, kyseessä on positiivisen siirtovaikutuksen puuttuminen. Se tarkoittaa, että kielenoppijan ei ole mahdollista siirtää äidinkielensä piirteitä opittavaan kieleen. Corder (1973, 231) olettaa, että siitä voi olla hyötyä, koska kielenoppija keskittyy vain kohdekieleen. Äidinkielen negatiivisesta vaikutuksesta käytetään myös interferenssi-termiä (*negative transfer*). Interferenssillä tarkoitetaan sellaista prosessia, jossa virheiden tuottamisen syynä on äidinkielen rakenteiden lainaaminen ja niiden siirtäminen kohdekieleen. Kun lähtökieli ja kohdekieli eroavat toisistaan paljon, interferenssivirheiden määrä on suurempi. Ellis korostaa, että äidinkielen lisäksi muut kieletkin voivat aiheuttaa siirtovaikutusta (*crosslinguistic interference*). (Ellis 1994, 300.)

Interferenssi voi olla fonologista, morfologista, syntaktista sekä semanttista (Lähdemäki 1995, 23). *Fonologista interferenssiä* on esimerkiksi äidinkielen äänteiden käyttäminen kohdekielessä: venäjänkielinen voi ääntää suomen kielen konsonantit liudentuneina eli pehmeinä. *Morfologisesta interferenssistä* on kyse silloin, kun kielenoppija käyttää sijapäätteitä kohdekielessä äidinkielen sääntöjen mukaan. Esimerkiksi venäjänkielinen suomen kielen oppija voi sanoa **Unohdin puhelimeni autossa*. *Syntaktista interferenssiä* tapahtuu, kun kielenoppija muodostaa kohdekielen lauseita ottaen malleja äidinkielestään. Esimerkkinä tähän voi olla venäjänkielisten suomen kielen oppijoiden monikossa käyttämä predikaatti siinä tapauksessa, kun subjekti koostuu numerosta: **Kaksi tyttöä istuvat sohvalla*. *Semanttista interferenssiä* esiintyy silloin, kun oppija käyttää kohdekielessä äidinkielestään lainattua sanaa, joka ei sovi merkitykseltään tiettyyn tilanteeseen: venäjänkieliset sekoittavat suomenkieliset sanat *kone* ja *auto*, koska näillä on yksi vastine venäjän kielessä ”*машина*”. Aineistoni analyysi osoittaa, että siirtovaikutusta voi tapahtua myös normien tasolla.

Ringbomin (1987, 63–64) mukaan transferia aiheuttavat seuraavat tekijät: kielenoppijan ikä ja hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa, oppimistavat ja menetelmät, oppijan muiden osaamien kielten taso sekä se, missä vaiheessa kielenoppiminen on. Sajavaara (2006, 17) lisää, että siirtovaikutuksen syynä voi olla myös se, että kielenoppija ei halua havaita kohdekielen rakennetta. Hän ei kiinnitä huomiota kohdekielen erityispiirteisiin. Tässä ainoana lähtökohtana on oppijan äidinkieli.

Tutkielmani koskee äidinkielen negatiivista vaikutusta toiseen kieleen eli interferenssiä. Tässä lähtökielenä on venäjä ja kohdekielenä on suomi. Koska suomi ja venäjä eroavat toisistaan paljon, interferenssiä esiintyy huomattavasti kaikilla kielen tasoilla. Tämä näkyy myös edellä mainituista esimerkeistä. Työni kohdistuu transferiin, joka esiintyy pilkun käytössä. Testien ja virheanalyysin avulla pyrin selvittämään pilkun käytössä tapahtuvan interferenssin asteen. Ennen sitä tarkastelen molempien kielten pilkun käytön perusteita ja pilkutuksen periaatteita seuraavissa luvuissa.

4 YLEISTÄ PILKUTUKSESTA

4.1 Oikeinkirjoitus ja välimerkit

Ennen kuin siirryn pilkun käytön perusteisiin, kerron lyhyesti oikeinkirjoituksesta. *Oikeinkirjoitus* on vakiintunut systeemi, joka määrittelee kirjaimien ja merkkien oikeaa käyttöä (Kankaanpää, Heikkilä, Korhonen & Maamies 2011, 11). Oikeinkirjoituksesta kirjoitetaan paljon ja sitä opetetaan kouluissa, koska asiatekstien kirjoittaminen edellyttää aina oikeinkirjoituksen sääntöjen noudattamista.

Oikeinkirjoitusoppaissa käsitellään isoja ja pieniä alkukirjaimia, välimerkkejä, sanojen lyhentämistä, päätteiden liittämistä numeroihin ja lyhenteisiin sekä rajakohtien merkitsemistä. Tekstin ulkoasu on tärkeä asia, joka vaikuttaa monissa tapauksissa merkitykseen: *Pihalla oli Tuija/tuija*. Edellisessä esimerkissä lauseen merkitys riippuu ison tai pienen kirjaimen valinnasta. Työssäni käsittelen oikeinkirjoitusta lausetasolla eli *välimerkkejä*. Välimerkit jaetaan kahteen ryhmään: virkkeen lopussa olevat välimerkit ja virkkeen osien välissä olevat välimerkit. Näitä kutsutaan myös *isoiksi* ja *pieniksi välimerkeiksi*. Välimerkeilläkin on tärkeä rooli virkkeessä. Niiden avulla lukija ymmärtää paremmin, mitä kirjoittaja tarkoittaa. (Iisa, Piehl & Oittinen 2002, 74.) Havainnollisena esimerkkinä on virke *Armoa ei Siperiaan*, joka voidaan lukea joko *Armoa, ei Siperiaan* tai *Armoa ei, Siperiaan*.

Leino (2006, 13) vertaa välimerkkisääntöjä liikennesääntöihin: Liikenne sujuu, jos on sääntöjä. Liikenteessä sääntöjen noudattaminen on pakollista. Siitä syystä sääntöjen oppimiseen ja hallitsemiseen kiinnitetään paljon huomiota. Leino korostaa myös, että ero liikenne- ja välimerkkisääntöjen välillä on siinä, että välimerkkisääntöjen rikkomus ei vie rangaistukseen vaan väärinymmärrykseen.

Tutkimukseni kohteena on pilkku. Jotta kirjoittaja voisi käyttää pilkkua oikein, hänen täytyy tuntea pilkun käytön perusteet. Esittelen niitä lyhyesti seuraavassa luvussa.

4.2 Pilkun käytön perusteet

Leinon (2006, 21) mukaan monissa kielissä pisteen, huutomerkkin ja kysymysmerkin käyttö aiheuttaa harvoin ongelmia kielenoppijoille. Niiden käytön perusteet ovat yleensä samanlaisia. Tärkeinä tekijöinä tässä ovat puheen rytmi ja intonaatio. Sen sijaan pilkun käytön periaatteet vaihtelevat kielestä kieleen.

Englannin kielen ajatuspilkutukseen verrattuna suomen ja venäjän pilkutus on kieliopillista (Maamies 1995; Rozental & Golub 2000, 200). Rozental ja Golub (2000, 200) korostavat, että tauko puheessa voi määrittää pilkun käyttöä mutta ei aina. Sekä suomen että venäjän pilkutus perustuu pääosin syntaksiin. Sen takia kaikissa oppikirjoissa pilkutuksen sääntöjen ohella esitellään tärkeitä käsitteitä, kuten *virke*, *lause*, *pää-* ja *sivulause* sekä *rinnasteiset* ja *alisteiset lauseet*. Eronen (2004) kirjoittaa, että pilkun käytön perusteiden lauseopillisuus suomen kielessä lisää selkeyttä ja johdonmukaisuutta, ja sen takia pilkkusäännöt näyttävät olevan sitovampia englannin kielen pilkutukseen verrattuna. Kuitenkin suomen ja venäjän kielessä on myös harvinaisia normista poikkeavia tapauksia. Esimerkkinä on pilkun puute lyhyen pää- ja sivulauseen välissä suomessa.

Seuraavaksi käsittelemme edellä mainittuja tärkeitä lauseopillisia termejä, koska pilkun oikea käyttö riippuu niiden hallinnasta.

4.2.1 Virke ja lause

Lause on yksikkö, joka koostuu sanoista ja lausekkeista. Lausetta ei voida muodostaa ilman predikaattia, koska se on lauseen keskeisin jäsen. Lause voi sisältää vain predikaatin ja olla täydellinen. (VISK § 864.) Sen sijaan virke on kirjoitetun kielen yksikkö. Iso alkukirjain aloittaa virkkeen, ja sen loppuun tulee iso välimerkki, kuten piste, kysymysmerkki tai huutomerkki. Virke voi koostua joko yhdestä tai useammasta lauseesta. (Leino 2006, 18.) Joskus on hankalaa hahmottaa, mitä virke tarkoittaa tai mitä lause tarkoittaa, koska ne ovat läheisiä käsitteitä. Yksinkertaisesti voi sanoa, että teksti koostuu virkkeistä ja virkkeet koostuvat lauseista.

Virkkeessä olevien lauseiden väliset suhteet eivät eroa toisistaan suomen ja venäjän kielessä. Lauseet voivat olla joko rinnasteisia keskenään tai toisilleen alisteisia. Lauseiden rinnasteisuus tarkoittaa, että ne ovat itsenäisiä ja niillä on sama tehtävä virkkeessä. Sen sijaan lauseiden alisteisuus tarkoittaa, että ne eivät ole samanarvoisia. (Ikola 2001, 140.)

- (1) Lapsi nukkui, ja vanhemmat katsoivat elokuvaa.
Ребенок спал, а родители смотрели фильм.
- (2) Lapsi sanoi vanhemmilleen, ettei hän halunnut leikkiä yksin.
Ребенок сказал родителям, что он не хочет играть один.

Esimerkissä 1 virke koostuu kahdesta rinnasteisesta lauseesta, jotka ovat itsenäisiä yksikköitä. Sen sijaan esimerkin 2 virkkeessä lause *ettei hän halunnut leikkiä yksin* / *что он не хочет играть один* on alisteinen lauseelle *Lapsi sanoi vanhemmilleen* / *Ребенок сказал родителям*.

Edellisistä esimerkeistä näkyy, että tietty konjunktio eli saumasana yhdistää saman virkkeen lauseet. Leino (2006, 28–30) jakaa saumasanat neljään ryhmään: rinnastuskonjunktioihin, alistuskonjunktioihin, relatiivisanoihin sekä kysymyssanoihin. Pää- ja sivulauseiden käsittelyssä saumasanoilla on tärkeä rooli, minkä vuoksi kirjoitan niistä tarkemmin seuraavassa luvussa.

4.2.2 Päälause ja sivulause

Kielikellon (2/2006) mukaan päälause on itsenäinen lause, joka on aina hallitseva. Se ei koskaan ole alisteinen millekään muulle lauseelle. Saman virkkeen päälauseet ovat keskenään rinnasteisia. Ne voivat yhdistyä rinnastuskonjunktioiden avulla. Rinnastuskonjunktioita ovat esimerkiksi *ja* (ven. *и*), *sekä* (ven. *также*) *sekä–että* (ven. *и–и*), *tai* (ven. *или*), *mutta* (ven. *но*). Seuraavassa esimerkissä saumasana *mutta* (ven. *но*) yhdistää rinnasteiset päälauseet:

- (3) Hän osallistui kahteen kokoukseen, *mutta* hän ei ehtinyt esitellä omaa työtään.
Он был на двух собраниях, *но* не успел представить свою работу.

Ahremenkova (2000, 26) kirjoittaa, että sivulause on lause, joka on aina alisteinen päälauseelle tai toiselle sivulauseelle ja joka alkaa tietyllä saumasanalla. Hän korostaa, että rinnastuskonjunktio ei voi aloittaa sivulauseita. Kielikellossa (2/2006) esitellään muutamia sivulausetyyppejä, jotka eroavat toisistaan niiden alussa olevien saumasanoiden perusteella. Näitä ovat *konjunktioilause*, *relatiivilause* ja *epäsuora kysymyslause*.

Kielikellon (2/2006) mukaan konjunktioilause on sellainen sivulause, jonka alussa on alistuskonjunktio, esimerkiksi *jos* (ven. *если*), *kun* (ven. *когда*), *jotta* (ven. *чтобы*), *vaikka* (ven. *хотя*), *koska* (ven. *потому что*).

- (4) *Jos* tapaat siskoni, pyydä häntä soittamaan minulle.
Если встретишь мою сестру, попроси ее позвонить мне.

Ahremenkova (2000, 38) kirjoittaa, että relatiivilauseen alussa on relatiivipronimini, relatiivinen adverbi tai adjektiivi, esimerkiksi *joka* (ven. *который*), *miten* (ven. *как*), *joten* (ven. *так чтобы*).

- (5) Se oli pieni huone, *jossa* ei ollut ikkunaa.
Это была маленькая комната, в *которой* не было окна.

Kysymyssanalla alkava sivulause on epäsuora kysymyslause. Yleensä epäsuora kysymyslause tulee päälauseensa jälkeen. (Leino 2006, 30.)

- (6) Me emme tiedä, *missä* hänen toimistonsa sijaitsee.
Мы не знаем, *где* находится его офис.

Suomen ja venäjän kielen lauseopissa on paljon yhteistä. Virkkeet muodostuvat samalla tavalla, ja niiden sisällä olevien lauseiden väliset suhteet, rinnasteisuus ja alisteisuus, ovat samantyyppisiä. Myös pää- ja sivulauseen ero voidaan selittää samalla tavalla molemmissa kielissä. Lisäksi sivulauseet luokitellaan samojen saumasanoiden mukaan. Näistä yhteisistä piirteistä huolimatta suomi ja venäjä eroavat paljon pilkun käytössä. Luvussa 5 esittelen molempien kielten pilkun käytön periaatteet ja vertaan niitä keskenään.

5 PILKKU SUOMEN JA VENÄJÄN KIELESSÄ

Pilkku on virkkeen sisälle laitettava välimerkki, jolla on monenlaisia tehtäviä. Sen avulla erotetaan toisistaan saman virkkeen lauseet, keskenään rinnasteiset lauseenosat ja irralliset lisät. (Leino 2006, 57.) Pilkun käytössä suomen ja venäjän kielessä on sekä yhtäläisyyksiä että eroja.

5.1 Pilkku lauseiden välissä

Pilkutuksen pääsäännön mukaan samassa virkkeessä olevien eri lauseiden väliin laitetaan pilkku.

- (1) Hän luki kirjeen, jonka olin laittanut hänelle sähköpostitse.
Он прочитал письмо, которое я выслал ему по электронной почте.

Esimerkissä 1 virke koostuu kahdesta lauseesta. Virkkeen alussa on päälause *Hän luki kirjeen* / *Он прочитал письмо*, jota sivulause *jonka olin laittanut hänelle sähköpostitse* / *которое я выслал ему по электронной почте* täydentää.

- (2) Hän luki kirjeen, jonka olin laittanut hänelle sähköpostitse, ja vastasi siihen.
Он прочитал письмо, которое я выслал ему по электронной почте, и ответил на него.

Tässä virkkeessä on kaksi rinnasteista lausetta, *Hän luki kirjeen ja vastasi siihen* / *Он прочитал письмо и ответил на него*, ja sivulause *jonka olin laittanut hänelle sähköpostitse* / *которое я выслал ему по электронной почте*.

Pilkun pääsäännön rinnalla on monta poikkeusta suomen ja venäjän kielessä. Ensimmäinen poikkeus koskee rinnasteisia päälauseita. Pilkun käyttö niiden välissä riippuu siitä, mikä konjunktio niitä yhdistää ja kuuluuko päälauseisiin jokin yhteinen lauseenjäsen (Ikola 2001, 195). Suomen kielessä konjunktioita, jotka vaikuttavat pilkun käyttöön rinnasteisten päälauseiden välissä, on enemmän kuin venäjän kielessä. Tämä ero näkyy asetelmasta 1.

ASETELMA1. Pilkun käyttöön vaikuttavat rinnastuskonjunktiot.

Suomen konjunktiot	Venäjän konjunktiot
ja	и
sekä	
sekä–että	
tai, vai	или, либо
joko–tai	
eli	
-kä	
vaan	
mutta	

- (3) *Joko* **Kari** käy kaupassa *tai* (**Kari**) osallistuu siivoamiseen.
Либо **Kari** идет в магазин, *либо* (**Kari**) участвует в уборке.

Esimerkissä 3 suomenkielisessä virkkeessä pilkku puuttuu kahden rinnasteisen päälauseen välistä, koska niitä yhdistää konjunktio *joko–tai*. Lisäksi lauseilla on yhteinen lauseenjäsen *Kari*. Sen sijaan venäjänkielisessä virkkeessä pilkku on läsnä kahden rinnasteisen päälauseen rajalla. Yhteinen lauseenjäsen *Kapu* 'Kari' ei vaikuta pilkun käyttöön tässä tapauksessa. Syynä on se, että konjunktio *либо–либо* 'joko–tai' ei kuulu rinnasteisia päälauseita koskevaan poikkeukseen.

- (4) **Tuomas** tuli takaisin kotiin *ja* (**Tuomas**) laittoi ruokaa.
Туомас вернулся домой *и* (**Туомас**) приготовил ужин.

Eilen tapasin Pekan *ja* (**eilen**) keskustelimme vähän.
Вчера встретил Пекку *и* (**вчера**) поговорили немного.

Esimerkissä 4 päälauseet on yhdistetty konjunktioilla *ja/u*, joka kuuluu poikkeukseen. Lisäksi *Tuomas* ja *eilen* / *Туомас* ja *вчера* ovat yhteisiä lauseenjäseniä. Näistä tekijöistä johtuen pilkkua ei laiteta kahden päälauseen väliin. Seuraavissa virkkeissä tarkastelen pilkun käyttöä konjunktioiden *mutta* ja *vaan* edellä.

- (5) **Tänään** Olli on kotona (,) *mutta* (**tänään**) hänen äitinsä on työssä.
Сегодня Олли дома, *но* (**сегодня**) его мама на работе.

Suomen kielessä konjunktiot *mutta* ja *vaan* eroavat muista konjunktioista siinä mielessä, että kirjoittaja itse päättää, laittaako hän pilkun niiden edelle vai ei. Tämä koskee tapauksia, joissa lauseilla on yhteinen lauseenjäsen. Aikaisemmin pilkun käyttö näiden konjunktioiden edellä oli pakollista. (Itkonen 2011, 17; Leino 2006, 61.) Venäjän kielessä sen sijaan adversatiiviset konjunktiot *но* 'mutta' ja *а* 'vaan' edellyttävät aina pilkun käyttöä (Naumović 1983, 201).

On tärkeää huomata, että edellä mainittu yhteinen lauseenjäsen on näkyvissä pelkästään toisessa päälauseista (Naumović 1983, 205). Jos molemmissa lauseissa on näkyvissä sama tekijä ja toisessa lauseista se on ilmaistu pronominilla, pilkku tarvitaan päälauseiden rajalle.

- (6) **Me** kirjoitimme lopputentin *ja* **saimme** saman arvosanan.
Мы сдали экзамен *и* **получили** одинаковую оценку.
- (7) **Me** kirjoitimme lopputentin, *ja* **me** saimme saman arvosanan.
Мы сдали экзамен, *и* **мы** получили одинаковую оценку.

Esimerkissä 6 pilkun puute päälauseiden välissä on poikkeuksen mukaista. Esimerkissä 7 pilkkua käytetään, koska sama lauseenjäsen *me/мы* toistuu molemmissa päälauseissa. Suomen kielessä yhteisenä lauseenjäsenenä voi olla myös predikaatti ensimmäisessä tai toisessa persoonassa (Iisa, Oittinen & Piehl 2002, 83).

- (8) Häissä tanssin *ja* lauloin.

Venäjän kielessä predikaatti voi olla yhteisenä lauseenjäsenenä persoonasta riippumatta, mikäli konteksti määrittelee tekijää.

- (9) Построил дом и подарил его родителям.
Hän rakensi talon ja antoi sen vanhemmilleen lahjaksi.

Esimerkissä 9 venäjänkielisessä virkkeessä yksikön kolmannessa persoonassa oleva predikaatti *построил* ja *подарил* 'rakensi' ja 'antoi' on yhteinen lauseenjäsen. Sen sijaan suomenkielisessä virkkeessä yhteisenä lauseenjäsenenä on *hän*.

Yhteisenä lauseenjäsenenä on molemmissa kielissä myös passiivimuodossa oleva predikaatti, kuten seuraavassa esimerkissä:

- (10) Kirjat **annettiin** opettajalle *ja* vihkot **laitettiin** hyllylle.

Книги **были отданы** учителю *и* тетради **были положены** на полку.

Kuitenkin Kankaanpää, Heikkilä, Korhonen, Maamies ja Piehl (2011, 181) kirjoittavat, että suomen kielessä on myös mahdollista laittaa pilkku kahden päälauseen väliin, jos verbi on 1. tai 2. persoonassa tai passiivimuodossa.

- (11) Lomakkeet **täytetään** (,) *ja* ne **lähetetään** johtajalle.

Sivulausekin voi olla yhteisenä lauseenjäsenenä sekä suomen että venäjän kielessä (Leino 2006, 62; Rozental & Golub 2000, 272).

- (12) **Kun Meri tuli sisään**, Pekka oli paistamassa lihaa *ja* hänen vaimonsa oli auttamassa häntä.

Когда **Мэри вошла в комнату**, Пекка жарил мясо *и* его жена помогала ему.

Esimerkissä 12 sivulause *Kun Meri tuli sisään* / *Когда Мэри вошла в комнату* on alisteinen molemmille päälauseille: *Pekka oli paistamassa lihaa ja hänen vaimonsa oli auttamassa häntä* / *Пекка жарил мясо и его жена помогала ему*.

Toinen poikkeus koskee rinnasteisia sivulauseita. Ikolan (2001, 195) mukaan suomen kielessä rinnasteisten sivulauseiden väliin ei tule pilkkua, jos niiden rajalla on rinnastuskonjunktio. Sama sääntö toimii venäjän kielessä. Rinnastuskonjunktiot on listattu asetelmassa 1.

- (13) Tommi on varma, **että** hänen lempijoukkueensa voittaa huomisessa ottelussa (,) *mutta* (**että**) vain yhden maalin erolla.

Томми уверен, **что** его любимая команда победит на завтрашнем матче, *но* (**что**) с разницей только в один гол.

- (14) Luulen, **että** huomenna sataa *ja* (**että**) tuulee.

Думаю, **что** завтра пойдет дождь *и* (**что**) будет ветрено.

Esimerkissä 13 suomenkielisessä virkkeessä rinnasteisten sivulauseiden rajalla pilkun käyttö on suositeltavaa, mutta se ei ole pakollista. Sen sijaan venäjänkielisessä virkkeessä konjunktion *но* 'mutta' edelle laitetaan aina pilkku. Esimerkissä 14 päälauseena on *Luulen/Думаю* ja sivulauseina ovat *että huomenna sataa* ja *että tuulee* / *что завтра пойдёт дождь и будет ветрено*. Koska sivulauseet on yhdistetty rinnastuskonjunktioilla *ja/u*, niiden väliin ei laiteta pilkkua.

Pilkun läsnäolo tai sen puute vaikuttaa lauseen merkityksen hahmottamiseen, mikä näkyy hyvin seuraavasta esimerkistä:

- (15) Pojat näkivät tytöt, **jotka** lähestyivät heitä *ja* (**jotka**) hymyilivät.
Парни увидели девочек, **которые** подошли к ним *и* (**которые**) улыбнулись.

Vrt. Pojat näkivät tytöt, **jotka** lähestyivät heitä, *ja* hymyilivät.
Парни увидели девочек, **которые** подошли к ним, *и* улыбнулись.

Esimerkin 15 ensimmäisessä virkkeessä pilkku puuttuu konjunktion *ja* (ven. *и*) edeltä. Se tarkoittaa, että lauseet *jotka lähestyivät heitä* ja *jotka hymyilivät* / *которые подошли к ним* *и* *которые улыбнулись* ovat rinnasteisia sivulauseita. Tässä *hymyillä*-verbi liittyy tyttöihin. Vastaavasta esimerkistä näkyy, että lauseet *Pojat näkivät tytöt* ja *hymyilivät* / *Парни увидели девочек* *и* *улыбнулись* ovat rinnasteisia päälauseita. Tässä *hymyillä*-verbi on *pojat*-subjektin predikaatti.

Itkonen ja Maamies (2011, 17) korostavat, että suomen kielessä lauseen pituus voi vaikuttaa pilkutukseen. Tämä tarkoittaa, että pilkun voi jättää pois kahden lyhyen lauseen rajalta.

- (16) Ota se pois *jos* haluat. ~ Ota se pois, *jos* haluat.
Sataa *ja* tuulee.

Esimerkit näyttävät, että pilkun voi ottaa pois sekä pää- ja sivulauseen rajalta että rinnasteisten päälauseiden välistä: *Ota se pois jos haluat*; *Sataa ja tuulee*. Sen sijaan venäjän kielessä pilkutus ei riipu lauseen pituudesta.

- (17) Ota se pois *jos* haluat.
Убери это, *если* хочешь.

Kuitenkin venäjän kielessä kahden rinnasteisen päälauseen välistä pilkku otetaan pois, jos ne ovat kysymyslauseita tai jos lauseet ilmaisevat huudahdusta ja käskyä (Rozental & Golub 2000, 272).

- (18) Syötkö sinä kakun *vai* syönkö minä sen?
Ты съешь торт *или* мне съесть его?

Näiden virkkeiden ero on, että jos niistä muodostetaan pidempiä lauseita, suomenkielisessä virkkeessä *vai*-konjunktion edelle tulee pilkku.

- (19) Syötkö tämän kauniin kakun, *vai* menenkö kauppaan ostamaan keksejä?
Ты съешь этот красивый торт *или* мне сходить в магазин за кексами?

Lisäksi suomi ja venäjä eroavat pilkun käytössä konjunktion *kuin* (ven. *чем, как*) edellä. Iisa ym. (2002, 85) kirjoittavat, että vertailua ilmaisevan *kuin*-sanana edelle ei yleensä laiteta pilkkua. Leino (2006, 68) sekä Itkonen ja Maamies (2000, 20) ovat sitä mieltä, että joskus pilkun saa laittaa *kuin*-konjunktion edelle, jos se aloittaa uuden lauseen. Sen sijaan samat kielentutkijat korostavat, ettei pilkkua panna *kuin*-konjunktion edelle, jos se viittaa sanaan, joka sitä edeltää. Monissa tapauksissa suomessa *kuin*-konjunktio viittaa johonkin sanaan.

- (20) Moskova on isompi *kuin* Pietari.
Tämä kirja on mielenkiintoisempi *kuin* tuo.

Venäjän kielessä suomen *kuin*-konjunktilla on monta vastinetta: *чем* 'kuin', *как* 'kuin', *словно* 'kuin'. *Чем* 'kuin' käytetään vertailulauseissa, kun verrataan kahta tai useampaa asiaa keskenään. Silloin sen edelle tulee aina pilkku.

- (21) Москва больше, *чем* Питер. 'Moskova on isompi kuin Pietari.'
Эта книга интереснее, *чем* та. 'Tämä kirja on mielenkiintoisempi kuin tuo.'

Myös konjunktio *как* 'kuin' edellyttää yleensä pilkun käyttöä venäjän kielessä, mutta tämän suhteen on myös poikkeuksia (Naumović 1983, 168). Rozental ja Golub (2000, 278–279) kirjoittavat, että jos venäjän kielessä sanat *такой* 'sellainen', *так* 'niin' ja *такой же* 'samanlainen' edeltävät konjunktia *как* 'kuin', sen eteen tulee pilkku.

- (22) Ostin **samanlaisen** paidan *kuin* sinä.

Купила **такую же** кофту, *как* и ты.

Voidaan jutella **niin** *kuin* ennenkin. ~ Voidaan jutella, **niin** *kuin* ennenkin.

Можем поговорить **так же**, *как* раньше.

Molemmissa kielissä idiomeissa *kuin*-konjunktion edellä ei ole pilkkua, esimerkiksi

(23) Tuomas on täällä *kuin kala vedessä*.

Томас здесь *как рыба в воде*.

Edellä mainitut esimerkit näyttävät, että suomen kielessä pilkun käyttö *kuin*-konjunktion edellä riippuu joskus kirjoittajasta. Tällaisia tapauksia suomen kielessä on runsaasti. Tähän kuuluu myös pilkun käyttö moniosaisissa konjunktioilmauksissa (konjunktio + konjunktio, adverbi + konjunktio). Molemmissa kielissä on paljon liittokonjunktioita: *niin että, silloin kun, sitten kun, samalla kun, aivan kun, ennen kuin, sen jälkeen kun, varsinkin kun, heti kun, vain jos, niin pian kuin* jne. Venäjän liittokonjunktioita ovat: *потому что* 'koska', *благодаря тому что* 'jnk ansiosta' / 'jnk takia', *в то время как* 'silloin kun', *с тех пор как* 'jstak lähtien', *вместо того чтобы* 'sen sijaan että', *после того как* 'sen jälkeen kun'.

Virkkeessä, jossa on liittokonjunktio, lauseiden raja on usein epäselvä. Siitä syystä pilkun käyttö on osittain vapaaehtoista. Suomen kielessä pilkku laitetaan yleensä liittokonjunktion edelle, mutta se ei ole pakollista (Itkonen & Maamies 2011, 18). Venäjän kielessä liittokonjunktion edellä on aina pilkku, jos sivulause on päälauseen jäljessä (Ivanova, Karamiševa, Kuprijanova & Mirošnikova 1999).

(24) Jouduin tekemään paljon työtä (,) *sen jälkeen kun* siskoni lähti.

Пришлось много поработать, *после того как* ушла моя сестра.

Kankaanpään ym. (2011, 183–184) mukaan pilkulla erotetaan liittokonjunktioilla alkava sivulause, jos se on päälauseen edellä.

(25) *Ennen kuin* ostat tuon kirjan, tutustu sen sisältöön.

Перед тем как купишь ту книгу, ознакомься с ее содержанием.

Merkityksestä riippuen pilkku voidaan sijoittaa myös liittokonjunktion sisälle, kuten seuraavassa esimerkissä:

- (26) Suljin ikkunan *niin, ettei* melu häiritse minua.
Закр^ыла ок^{но} для того, чтобы шум мне не мешал.

Lisäksi venäjän kielessä on tiettyjä tapauksia, joissa pilkku erottelee liittokonjunktion osat (poikkeuksena on *в то время как* 'silloin kun'). Kyse on tapauksista, joissa liittokonjunktion edellä on jokin korostava sana, kuten *именно* 'juuri', *лишь* 'vain', *только* 'pelkkä', *возможно* 'ehkä', *очевидно* 'todennäköisesti', *должно быть* 'voi olla', *несомненно* 'varmasti'. Jotkut näistä sanoistakin erotetaan pilkuilla muista lauseen osista venäjän kielessä. Tähän joukkoon kuuluu esimerkiksi sana *очевидно* 'todennäköisesti', joka tulee esiin esimerkissä 28.

- (27) Hän soitti minulle **juuri** *sen jälkeen, kun* olin avannut ulko-oven. ~
Hän soitti minulle **juuri** *sen jälkeen kun* olin avannut ulko-oven.

Он позвонил мне **именно** *после того, как* я открыла входную дверь.

- (28) Hän tuli **todennäköisesti** *sen jälkeen, kun* vieraat olivat jo lähteneet. ~
Hän tuli **todennäköisesti** *sen jälkeen kun* vieraat olivat jo lähteneet.

Он приехал, **очевидно**, *после того, как* гости разъехались.

Edellä esitellyistä tapauksista käy ilmi, että lauseiden välissä käytettävän pilkun pääsääntö on yhteinen suomen ja venäjän kielessä. Toisaalta kummassakin kielessä pääsäännön rinnalla on monta poikkeusta, jotka eroavat toisistaan.

5.2 Pilkku lauseen osien välissä

Lauseen osia tarkasteltaessa pitää kiinnittää huomiota siihen, ovatko ne keskenään rinnasteisia. Rinnasteiset lauseen osat erotetaan toisistaan pilkulla, jos niiden välillä ei ole rinnastuskonjunktioita.

- (29) He olivat väsyneitä (,) **mutta** onnellisia.
Они были уставшими, **но** счастливыми.

Eilen Matti myi **sekä** omenaa **että** päärynää.
Вчера Матти продавал **и** яблоки, **и** груши.

Virke voi koostua rinnasteisista subjekteista, objekteista, predikatiiveista, adjektiiviattribuuteista tai adverbiaaleista.

- (30) *Tiina, Liisa ja Maria* ovat jo paikalla.
Тина, Лиза и Мария уже на месте.

Ostin *lasit, lusikat ja haarukat*.
Купил *стаканы, ложки и вилки*.

Hän on *kiltti, komea ja viisas*.
Он *добрый, красивый и мудрый*.

Se on *hyvä, mielenkiintoinen* kirja.
Это *хорошая, интересная* книга.

Tapasin ystäväni *torilla, kaupassa ja uimahallissa*.
Встретил друзей *на площади, в магазине и в бассейне*.

Ikolan (2001, 196) mukaan samassa tehtävässä olevien lauseen osien peräkkäisyys ei aina tarkoita sitä, että ne ovat keskenään rinnasteisia.

- (31) Kokous alkaa *huomenna iltapäivällä*.
Собрание начнется *завтра вечером*.

Näissä esimerkeissä on kaksi peräkkäistä adverbiaalia *huomenna iltapäivällä /завтра вечером*, joiden väliin ei panna pilkkua, koska ne eivät ole rinnasteisia. Ongelmia tuottavat myös peräkkäiset adjektiiviattribuutit. Niiden rinnasteisuus riippuu lauseen merkityksestä. Peräkkäiset adjektiiviattribuutit erotetaan toisistaan pilkulla, jos ne ovat keskenään samanarvoisia (Dudnikov, Arbuzova & Vorozhickaja 1983, 252).

- (32) Tuo *vanhin, korkea* talo näkyy hyvin täältä.
Тот *старейший, высокий* дом хорошо виден отсюда.
- Tuo *vanhin korkea* talo näkyy hyvin täältä.
Тот *старейший высокий* дом хорошо виден отсюда.

Esimerkin 32 ensimmäisessä lauseessa attribuutit *vanhin* ja *korkea* / *старейший* ja *высокий* määrittävät sanaa *talo/дом*. Se tarkoittaa, että *talo/дом* on *vanhin* ja samalla *korkea* (ven. *старейший* ja *высокий*). Lauseen attribuutit ovat keskenään samanarvoisia.

Jälkimmäisessä lauseessa attribuutti *korkea/высокий* määrittää sanaa *talo/дом*, sen sijaan *vanhin/старейший* määrittää sanaliittoa *korkea talo/высокий дом*. Tässä *vanhin* ja *korkea* (ven. *старейший* ja *высокий*) ovat keskenään eriarvoisia.

Naumović (1983, 57) korostaa, että venäjän kielessä saman predikaatin osat eivät ole rinnasteisia lauseenjäseniä. Niitä ei koskaan eroteta toisistaan pilkulla. Ne muodostavat kokonaisuuden.

- (33) *Mene pesemään kätesi!*
Иди помой руки! (*Mene pese kätesi!)

Tämä tapaus ei tuota ongelmia suomen kielessä, koska verbit ovat eri muodossa. On selvää, että ne eivät ole rinnasteisia. Venäjän kielessä verbit ovat samassa muodossa. Tästä syystä kielentutkijat kiinnittävät huomiota myös tähän tapaukseen lauseen rinnasteisten osien tarkastelussa.

5.3 Pilkku erottamassa irrallisia lisiä

Irrallisille lisille on ominaista se, että virkkeen perusmerkitys ei muutu, vaikka ne otetaan pois. Puhuttelut, huudahdukset, lisähuomautukset eli selittävät tai täsmentävät lisäykset ja pääsanana jäljessä olevat appositioattribuutit ovat irrallisia lisiä. Irralliset lisät erotetaan muista lauseenjäsenistä pilkulla. Jos irrallinen lisä on lauseen keskellä, sen molemmille puolille tulee pilkku. (Leino 2006, 71.)

- a) Lisähuomautukset (selittävät tai täsmentävät lisäykset)

Usein selittävät lisäykset alkavat sanoilla tai sanaliitoilla *kuten* (ven. *как*), *nimittäin* (ven. *особенно*), *toisin sanoen* (ven. *иначе говоря*), *esimerkiksi* (ven. *например*) (Itkonen & Saarimies 2011, 19; Nikunlassi 2002, 274–275).

- (34) Huomenna tavataan jossain paikassa, *esimerkiksi Hesburgerin vieressä*.
Завтра встретимся в каком-нибудь месте, *например рядом с Хесбургером*.

Vrt. Huomenna tavataan *esimerkiksi* Hesburgerin vieressä.
Завтра встретимся, *например*, рядом с Хесбургером.

Esimerkissä 34 ensimmäisessä tapauksessa *esimerkiksi Hesburgerin vieressä / например рядом с Хесбургером* määrittää sanaa *paikka/место*, joka edeltää sitä. Tässä huomautus on irrallinen, ja se erotetaan pilkulla. Toisessa tapauksessa suomen ja venäjän esimerkit eroavat toisistaan. Suomenkielisessä virkkeessä ennen ilmausta *esimerkiksi Hesburgerin vieressä* ei ole sanaa, jota se määrittäisi. Tämä lauseen osa ei ole irrallinen lisä. Sen sijaan venäjänkielisessä virkkeessä sana *например* 'esimerkiksi' on parenteettinen sana, joka ilmaisee suhdetta mainittujen asioiden välillä. Venäjässä kaikki parenteettiset sanat ja ilmaukset erotetaan aina lauseen muista osista pilkulla. Nikunlassi (2002, 275) jakaa parenteettiset sanat ja ilmaukset neljään ryhmään:

1. ne, joiden avulla ilmaistaan puhujan emotionaalista asennetta tiettyä tilannetta kohtaan: *к счастью* 'onneksi', *к сожалению* 'valitettavasti'
2. ne, joiden avulla saadaan tietoa tilanteen todenperäisyydestä: *несомненно* 'ilman muuta', *должно быть* 'voi olla', *очевидно* 'todennäköisesti', *конечно* 'kyllä'
3. ne, joiden avulla ilmaistaan lausuman todenperäisyydestä vastaava taho: *по моему* 'minun mielestäni', *по его мнению* 'hänen mukaansa'
4. ne, jotka ilmaisevat suhdetta tekstissä mainittujen asioiden välillä: *во-первых* 'ensiksi', *далее* 'sitten', *итак* 'niin', *таким образом* 'tällä tavalla', *кроме того* 'paitsi', *с одной стороны* 'toisaalta', *например* 'esimerkiksi', *наоборот* 'päinvastoin'.

Suomen kielessä edellä mainittuja ilmauksia ei yleensä eroteta pilkulla lauseen muista osista. Seuraavista esimerkeistä näkyy, miten suomen ja venäjän pilkun käyttö eroaa.

(35) *Onneksi* hän sai eniten pisteitä.

К счастью, он получил наибольшее количество очков.

Anna on *kyllä* meidän paras opettaja.

Анна, конечно, - наш лучший учитель.

Hänen mukaansa olet aika voimakas.

По его мнению, ты довольно сильный.

Toisaalta Helena on vapaa huomenna.

С другой стороны, Елена завтра свободна.

Kankaanpää ym. (2011, 189) korostavat, että joskus pilkun käyttö on mahdollista lauseissa, joiden alussa on asennetta tai näkökulmaa ilmaiseva sana. Tällä tavalla näytetään, että ilmaus on hyvin painokas.

(36) *Toisaalta*, Helena on vapaa huomenna.

Molemmissa kielissä myös ne ilmaukset, jotka alkavat sanalla *saati* (ven. *не говоря о*) tai *jopa* (ven. *даже*), erotetaan pilkulla.

(37) Kilpailut jatkuvat vielä, *jopa* tammikuun loppuun saakka.
Соревнования продолжаются, *даже* будут идти до конца января.

Täsmentävää ilmausta voidaan käyttää myös nimiluettelossa. Suomen kielessä nimen ja täsmentävän ilmauksen väliin tulee pilkku. Lisäksi pilkku laitetaan suku- ja etunimien väliin, jos sukunimi edeltää etunimeä. (Kankaanpää ym. 2011, 189.) Venäjässä tämä sääntö on osittain sama. Täsmentävän osan ja nimen välissä käytetään pilkkua, mutta suku- ja etunimien väliin ei koskaan tule sitä. Venäjän kielessä tavallinen nimijärjestys on sukunimi ja sitä seuraava etunimi.

(38) *Korhonen, Liisa*, puheenjohtaja
Павлова Луиза, председатель

Liisa Korhonen, puheenjohtaja
Луиза Павлова, председатель

b) Pääsananjäljessä olevat appositioattribuutit

Leino (2006, 72) kirjoittaa, että *appositioattribuutti* on jotain oliota tarkoittavan sanan mukaan taipuva ilmaus, joka merkitsee samaa ja joka antaa lisätietoa tästä sanasta. Jos appositioattribuutti on pääsanansa jäljessä, se erotetaan pilkulla.

(39) **Emma**, kuuluisa kirjottaja, julkaisi vihdoinkin teoksensa.
Эмма, знаменитая писательница, наконец-то издала свое произведение.

Jos appositioattribuutti on ennen pääsanaansa, pilkkua ei käytetä sen jälkeen suomen kielessä.

(40) *Emman veli* **Mikko** on minun paras ystäväni.

Venäjän kielessä pilkun käyttö tällaisissa tapauksissa riippuu siitä, antaako pääsana selventävää tietoa (Naumović 1983).

(41) *Emman veli* **Mikko** lähtee lomalle tänään.
Брат Эммы, Микко, уходит в отпуск сегодня.
Брат Эммы Микко уходит в отпуск сегодня.

Tämän esimerkin (41) ensimmäisessä venäjänkielisessä virkkeessä pilkun käytöllä korostetaan sitä, että Emmalla on monta veljeä, mutta tässä kyse on nimenomaan Mikosta. Appositioattribuutin ja pääsanan väliin voitaisiin lisätä *nimenomaan*-sana. Kankaanpää ym. (2011, 188) kirjoittavat, että jos appositioattribuutin jäljessä olevana pääsanana on jokin nimi tai viittaava ilmaus, se on mahdollista erottaa pilkulla. Tällä tavalla nimi saa painokkuutta.

(42) *Emman veli, Mikko*, on minun paras ystäväni.

c) Puhuttelut ja huudahdukset

Puhuttelut ja huudahdukset erotetaan aina lauseen muista osista molemmissa kielissä.

(43) *Hyvä mies*, ota tämä hattu!
Добрый человек, возьми эту шляпу!

Ota tämä hattu, *hyvä mies*!
Возьми эту шляпу, *добрый человек*!

Tutkielman tässä luvussa suomen ja venäjän pilkun käytön erot ilmenivät erityisen selvinä. Erot nousevat esille myös seuraavassa luvussa, jossa käsittelen pilkun käyttöä lauseenvastikkeen yhteydessä.

5.4 Pilkku ja lauseenvastike

Lauseenvastike on sellainen rakenne, josta predikaatti puuttuu. Se sisältää joko infinitiivin tai partisiipin. Suomen kielessä lauseenvastiketta ei eroteta lauseen muista osista. (Ikola 2001, 168.) Venäjän kielessä lauseenvastikkeina ovat partisiipit ja gerundit. Toisin kuin suomessa venäjässä lauseenvastike yleensä erotetaan pilkulla.

Alestalo ja Hämäläinen (2012, 131–138) kirjoittavat, että *partisiipit* ovat verbeistä muodostettavia adjektiivisia muotoja. Niiden avulla voidaan korvata sivulauseita, jotka alkavat relatiivipronomineilla. Partisiippi sijaitsee joko pääsanansa edellä tai sen jäljessä. Sen paikka virkkeessä vaikuttaa siihen, käytetäänkö sen yhteydessä pilkkua vai ei.

- (44) Ohjelmaan osallistui *Moskovassa asuva opiskelija*.
В программе принял участие **студент**, *живущий в Москве*.

Ohjelmaan osallistuva opiskelija oli Moskovasta.
Участвующий в программе студент был из Москвы.

Suomenkielisistä esimerkeistä näkyy hyvin, ettei pilkkua käytetä tällaisissa tapauksissa. Sen sijaan venäjänkieliset esimerkit osoittavat, että pilkun käyttö riippuu pääsanan ja partisiipin paikasta. Esimerkin 44 ensimmäisessä venäjänkielisessä virkkeessä *студент* 'opiskelija' on pääsanana. Partisiippi *живущий в Москве* 'Moskovassa asuva' on pääsanansa jäljessä. Toisessa venäjänkielisessä virkkeessä pääsana *студент* 'opiskelija' on partisiipin *участвующий в программе* 'ohjelmaan osallistuva' jäljessä. Alestalo ja Hämäläinen (2012, 131) toteavat, että venäjän kielessä pääsanansa edellä olevaa partisiippiä käytetään adjektiiviattribuutin tavoin.

Partisiippiin verrattuna *gerundi* muodostetaan verbistä, mutta se on taipumaton. Gerundeilla voidaan korvata sivulauseita, jotka ilmaisevat aikaa, syytä ja ehtoa. (Vehmas-Lehto 1984, 79–85.)

- (45) *Työskennellessään vieraassa maassa* hän oppii sen kieltä.
Работая в чужой стране, он изучает язык этой страны.

On tapauksia, joissa venäjän kielessä gerundia käytetään adverbiaalina. Silloin sitä ei eroteta pilkulla. (Dudnikov ym. 1983, 260–261.)

- (46) Äitini katsoi televisiota *seisten*. (Miten? Millä tavalla?)
Мама смотрела телевизор *стоя*. (Как? Каким образом?)

Erityisen ryhmän venäjän kielessä muodostavat myös adverbiaalit, jotka sisältävät prepositioita: *благодаря* 'jnk ansiosta' / 'takia', *не говоря о* 'puhumatta jstk', *говоря о* 'puhuen jstk', *несмотря на* 'huolimatta jstk'. Naumović (1983, 144–154) korostaa, että *несмотря на* 'huolimatta jstk' eroaa näistä adverbiaaleista, sillä sen yhteydessä käytetään aina pilkkua. Sen sijaan muita adverbiaaleja ei yleensä eroteta pilkulla. Joskus pilkku on mahdollinen, jos adverbiaalinen ilmaus on pitkä ja erityisen painokas (Babajceva & Česnokova 1993, 202).

- (47) *Kovasta tuulesta huolimatta* kaikki lapset leikkivät ulkona.
Несмотря на сильный ветер, все дети играли на улице.

Lämpimän sään takia nautimme eilisestä illasta.
Благодаря теплой погоде (,) мы насладились вчерашним вечером.

Sinun ansiostasi sain tämän työpaikan.
Благодаря тебе я получил эту работу.

Esimerkissä 47 toisessa venäjänkielisessä virkkeessä adverbiaali *благодаря теплой погоде* 'lämpimän sään takia' on pidempi kuin kolmannen virkkeen adverbiaali *благодаря тебе* 'sinun ansiostasi'. Tässä tämä tekijä vaikuttaa pilkun käyttöön.

Rozentalin ja Golubin (2000, 244–246) mukaan pilkkua ei käytetä myöskään gerundien kiteytyneiden muotojen jälkeen, joita ovat muun muassa *начиная с* 'alkaen' ja *спустя* 'päästä'.

- (48) Katri soittaa vanhemmilleen *kahden tunnin päästä*.
Катри позвонила родителям *спустя два часа*. 'Katri soitti vanhemmilleen kahden tunnin kuluttua.'

Suomen ja venäjän pilkutuksessa on enemmän eroja kuin yhtäläisyyksiä. Pilkutus on samankaltaista lauseiden rajalla. Kyse on pää- ja sivulauseista, rinnasteisista päälauseista sekä rinnasteisista sivulauseista. Eroja suomen ja venäjän pilkutuksessa esiintyy varsinkin pilkun käytössä lauseen osien välissä.

Koska kielenoppijoiden monet virheet johtuvat yleensä kielten järjestelmien erilaisuudesta, työssäni kiinnitän erityisesti huomiota niihin tilanteisiin, joissa suomen ja venäjän pilkutusta poikkeaa toisistaan. Käsittelen pilkun käyttöä *kuin*-konjunktion edellä sekä rinnasteisten lauseenosien välissä, kun osia yhdistävät konjunktiot *ja* ja *sekä–että*. Lisäksi huomioni kiinnittyy pilkun käyttöön lisähuomautuksien, appositioattribuuttien, adverbiaalien sekä gerundien yhteydessä. Seuraavassa luvussa esittelen laatimani testit, jotka sisältävät kaikki edellä mainitut tapaukset.

6 AINEISTON KÄSITTELY

Tutkielmani aineiston analyysi koostuu muutamista vaiheista. Ensin analysoin itse testien virkkeet luvussa 6.1 Seuraavaksi käsittelem testien vastauksia ryhmittäin eli teen virheanalyysin B-ryhmässä ja C-ryhmässä erikseen luvuissa 6.2 ja 6.3 Vasta tämän jälkeen vertaan tuloksia keskenään luvussa 6.4.

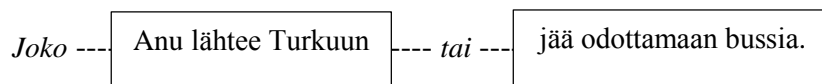
6.1 Testien virkkeiden analyysi

Tässä luvussa analysoin pilkun käyttöä sekä suomen- että venäjänkielisten testien virkkeissä. Näytän skemaattisesti, mistä osista virke koostuu ja minkälaisia suhteita osien välillä on.¹ Skemaattisessa analyysissä käytän seuraavia merkintätapoja: rinnakkaisia suorakulmioita, jotka on yhdistetty toisiinsa viivojen avulla (lauseiden rinnasteisuus), eritasoisia suorakulmioita (alisteisuus) sekä nuolia. Käytän nuolia osoittamaan, mihin sana tai ilmaus viittaa tai mille lauseelle sivulause on alisteinen. Lopuksi esittelen asetelman avulla pilkun käytössä olevia yhtäläisyyksiä ja eroja suomen ja venäjän kielessä.

Pilkun käytön tapausten mukaan testin virkkeet jakautuvat neljään ryhmään:

1. pilkku rinnasteisten päälauseiden rajalla
2. pilkku lauseen osien välissä
3. pilkku pää- ja sivulauseen välissä
4. pilkku rinnasteisten sivulauseiden välissä.

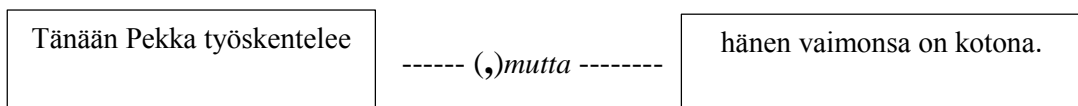
Ensimmäiseen ryhmään kuuluu kolme virkettä (testissä virkkeet 1–3). Virkkeessä **1** on kaksi rinnasteista päälausetta, jotka rinnastuskonjunktio *joko–tai* (ven. *или–или*) yhdistää: ***Joko*** *Anu lähtee Turkuun taksilla* ***tai*** *jää odottamaan bussia.* / ***Или*** *Ану едет в Турку на автобусе, или остается ждать автобус.*

¹Esittelen skemaattisesti vain suomenkieliset virkkeet. Tapauksissa 9–13, jotka liittyvät lauseenvastikkeeseen ja adverbiaaleihin, esittelen myös venäjänkielisten virkkeiden skeemat. Syynä on se, että näissä tapauksissa kielenoppijoilla on monenlaisia vastauksia testeissä.

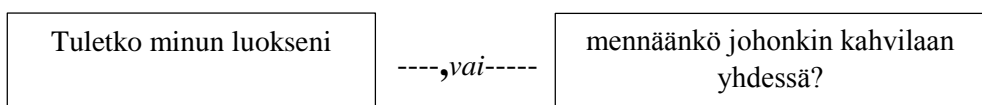
Pilkutuksen poikkeuksen mukaan pilkku puuttuu suomenkielisestä virkkeestä, koska lauseilla on yhteinen jäsen *Anu*. Lisäksi pilkun puutteeseen vaikuttaa konjunktio *joko–tai*. Venäjänkielisessä virkkeessä lauseilla on yhteinen jäsen *Ану* 'Anu', mutta konjunktio *или–или* 'joko–tai' ei kuulu poikkeukseen. Pilkutuksen pääsäännön mukaan pilkku laitetaan lauseiden väliin.

Virkkeessä **2** kahden rinnasteisen päälauseen rajalla on konjunktio *mutta* (ven. *но*):
Tänään Pekka työskentelee (,) mutta hänen vaimonsa on kotona. / Сегодня Пекка работает, но его жена дома.

Esimerkeistä näkyy, että vaikka suomenkielisessä virkkeessä lauseilla on yhteinen jäsen *tänään*, pilkun käyttö on vapaaehtoista konjunktin *mutta* edellä suomen kielessä. Sen sijaan venäjänkielisessä virkkeessä pilkun käyttö on pakollista, koska konjunktin *но* 'mutta' edelle pannaan aina pilkku.

Virkkeessä **3** kyse on taas kahdesta rinnasteisesta päälauseesta: *Tuletko minun luokseni, vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä? / Придешь ко мне или пойдем в какое-нибудь кафе вместе?*

Suomenkielisessä esimerkissä pilkku on kahden päälauseen rajalla, koska niillä ei ole yhteistä jäsentä. Venäjänkielisestä esimerkistä pilkku puolestaan puuttuu, koska sitä ei laiteta kahden kysymyslauseen väliin.

Seuraavaksi käsittelem pilkun käyttöä lauseen osien välissä (virkkeet 4–13). Virkkeessä **4** konjunktio *kuin* (ven. *чем*) ei aloita uutta lausetta. Lisäksi *kuin* viittaa sen edellä olevaan

sanaan *kauniimpi*/красивее: *Tämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen.* / Это красное платье красивее, чем то синее.

Tämä punainen mekko on kauniimpi *kuin* tuo sininen.
päälause

Venäjän kielessä vertailevissa lauseissa konjunktion *чем* 'kuin' edelle tulee aina pilkku.

Kuin (ven. *чем*) on myös virkkeessä **5**: *Mikko on täällä **kuin** kala vedessä.* / Здесь Микко как рыба в воде. Tässä *kuin kala vedessä* (ven. *как рыба в воде*) on idiomi. Kummassakaan kielessä sitä ei eroteta pilkulla.

Virkkeessä **6** kyse on rinnasteisista subjekteista: *Huoneessa on sohva, pöytä **ja** kaappi.* / В комнате диван, столик **и** шкаф.

Huoneessa on sohva, pöytä *ja* kaappi.
päälause

Molemmissa esimerkeissä subjektit ovat samanarvoisia. Subjektien *sohva* ja *pöytä* (ven. *диван* ja *столик*) rajalle tulee pilkku, koska niiden välissä ei ole konjunktia. Subjektien *pöytä* ja *kaappi* (ven. *столик* ja *шкаф*) välissä ei käytetä pilkkua, koska niitä yhdistää rinnastuskonjunktio *ja* (ven. *и*).

Rinnasteiset objektit löytyvät virkkeestä **7**: *Annoin hänelle lahjaksi **sekä** syntymäpäiväkortin **että** kakun.* / Подарила ей на день рождения **и** открытку, **и** торт. Objektit *syntymäpäiväkortin* ja *kakun* ovat tässä tapauksessa samanarvoisia, mutta niitä ei eroteta pilkulla lauseen muista osista, koska objektien välissä on konjunktio *sekä*–*että*.

Annoin hänelle lahjaksi *sekä* syntymäpäiväkortin *että* kakun.
päälause

Venäjänkielisessä vastineessa objektien *открытку* 'syntymäpäiväkortin' ja *порт* 'kakun' välillä on samantyyppiset syntaktiset suhteet kuin suomenkielisessä esimerkissä. Kuitenkin pilkkua käytetään objektien välissä, koska venäjässä konjunktio *и-и* 'sekä-että' edellyttää aina pilkkua.

Virkkeessä **8** sana *esimerkiksi* (ven. *например*) aloittaa lisähuomautuksen: *Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi tuo keltainen.* / *Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например ту желтую.* Tällaisissa tapauksissa pilkun käyttö sanan *esimerkiksi* (ven. *например*) edellä riippuu siitä, edeltääkö sitä jokin sana, johon se viittaa.

 Valitse jokin hame minun kaapistani, *esimerkiksi* tuo keltainen.
päälause

Tässä virkkeessä *esimerkiksi* (ven. *например*) viittaa sanaan *hame* (ven. *юбку*).

Virkkeissä **9** ja **10** on asennetta ja näkökulmaa ilmaisevia sanoja: *Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.* / *По мнению учителя, Катри была хорошей ученицей.* *Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.* / *С другой стороны, твоя сестра могла бы помочь тебе.* Suomenkielisessä esimerkissä niitä ei eroteta pilkulla. Sen sijaan venäjänkielisessä vastineessa pilkku tarvitaan niiden jälkeen. Tässä esittelen skemaattisesti molempien kielten esimerkit, jotta ero olisi näkyvissä:

Suomi:

Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.

Venäjä:

*По мнению
учителя*

,

Катри была хорошей ученицей.

Virkkeessä **11** ilmaus *kuuluisa laulaja* (ven. *известная певица*) antaa lisää informaatiota: *Ella, kuuluisa laulaja, sai eilen palkinnon.* / *Элла, известная певица, вчера получила награду.* Se on appositioattribuutti, joka tulee pääsanansa jälkeen. Sekä suomen että venäjän kielessä tämä lauseen osa erotetaan pilkulla.

Ella	,	kuuluisa laulaja	,	sai eilen palkinnon.
------	---	---------------------	---	----------------------

Virkkeen **12** aloittaa adverbiaali *jatkuvasta sateesta huolimatta* (ven. *несмотря на продолжительный дождь*): **Jatkuvasta sateesta huolimatta** vietimme hyvin aikaa yhdessä / **Несмотря на продолжительный дождь**, мы хорошо провели время вместе. Suomenkielisessä esimerkissä pilkkua ei laiteta adverbiaalın jälkeen. Sen sijaan venäjänkielisessä esimerkissä pilkku erottaa adverbiaalın lauseen muista osista.

Suomi:

Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä.

Venäjä:

*Несмотря на
продолжительный дождь*

,

мы хорошо провели время вместе.

Virkkeessä **13** käsittelen gerundia: **Uintia harrastamalla** hänestä tuli voimakas ja terve mies. / **Занимаясь плаванием**, он стал сильным и здоровым мужчиной. Venäjänkielisestä esimerkistä näkyy, että gerundi vaatii pilkun käyttöä.

Suomi:

Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.

Venäjä:

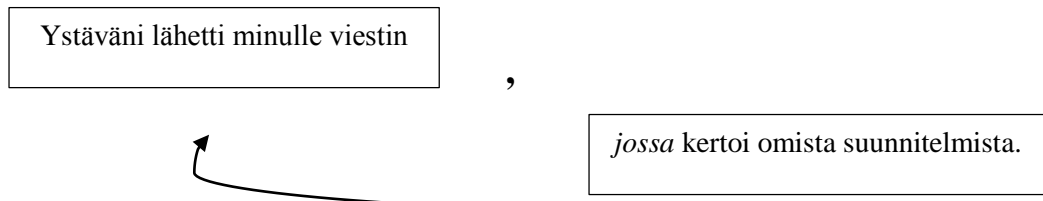
Занимаясь плаванием

,

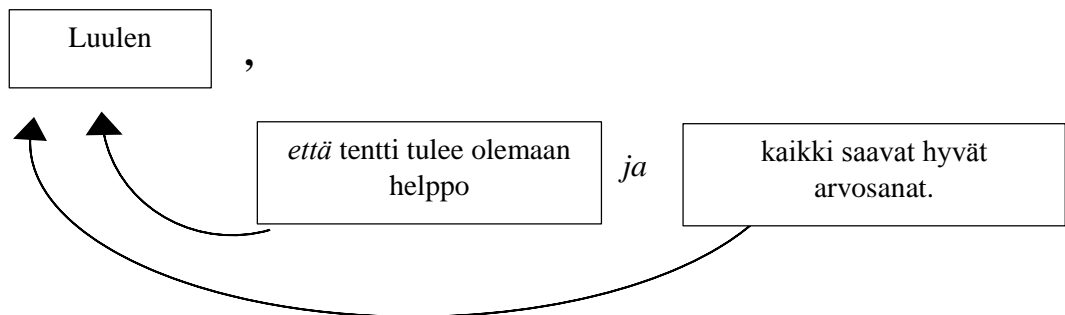
он стал сильным и здоровым мужчиной.

Virkkeissä **14** ja **15** pilkun käyttö perustuu pää- ja sivulauseiden sekä rinnasteisten sivulauseiden suhteisiin: *Ystäväni lähetti minulle viestin, jossa kertoi omista suunnitelmista.* / *Мой друг прислал мне письмо, в котором рассказал о своих планах.* *Luulen, että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.* / *Думаю, что экзамен будет легким и все получат хорошие оценки.* Näissä esimerkeissä suomen ja

venäjän pilkutuksen säännöt ovat samanlaisia. Virkkeessä **14** pilkku erottaa pää- ja sivulauseen toisistaan.

Virke **15** koostuu päälauseesta ja rinnasteisista sivulauseista. Päälauseen jälkeen tulee pilkku. Sivulauseiden väliin pilkkua ei laiteta, koska niitä yhdistää *ja*-konjunktio.

Laatimani testit sisältävät suomen ja venäjän kielen pilkutuksen tärkeimmät kohdat, jotka tuottavat hankaluuksia kielenoppijoille. Venäjän kielessä käytetään pilkkuja useammin kuin suomen kielessä, mikä käy ilmi myös testien virkkeistä. Kokemukseni mukaan venäjänkieliset pyrkivät käyttämään pilkkuja suomen kielessä myös niissä tapauksissa, joissa pilkkuja ei tarvita. Oletan, että venäjänkieliset informantit nojautuvat vastauksissaan jossain määrin venäjän pilkutuksen sääntöihin. Seuraavassa luvussa 6.2 analysoin informanttien vastaukset ja pyrin selvittämään, missä määrin venäjä äidinkielenä vaikuttaa pilkun käyttöön suomen kielessä.

Asetelmassa 2 esittelen vielä testien virkkeet, joista näkyy suomen ja venäjän pilkutuksen erot ja yhtäläisyydet.

ASETELMA 2. Suomen ja venäjän pilkutuksen tärkeät kohdat. Erot ja yhtäläisyydet.

Suomi	Venäjä
Rinnasteiset päälauseet	
<i>Joko Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia.</i>	<i>Или Анна едет в Турку на автобусе, или остается ждать автобус.</i>
<i>Tänään Pekka työskentelee (,) mutta hänen vaimonsa on kotona.</i>	<i>Сегодня Пекка работает, но его жена дома.</i>
<i>Tuletko minun luokseni, vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?</i>	<i>Придешь ко мне или пойдем в какое-нибудь кафе вместе?</i>
Rinnasteiset sivulauseet	
<i>Luulen, että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.</i>	<i>Думаю, что экзамен будет легким и все получают хорошие оценки.</i>
Pää- ja sivulauseet	
<i>Ystäväni lähetti minulle viestin, jossa kertoi omista suunnitelmista.</i>	<i>Мой друг прислал мне письмо, в котором рассказал о своих планах.</i>
Kuin (ven. чем) lauseen osien välissä	
<i>Tämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen.</i>	<i>Это красное платье красивее, чем то синее.</i>
<i>Mikko on täällä kuin kala vedessä.</i>	<i>Здесь Микко как рыба в воде.</i>
Rinnasteiset lauseen osat	
<i>Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun.</i>	<i>Подарила ей на день рождения и открытку, и торт.</i>
<i>Huoneessa on sohva, pöytä ja kaappi.</i>	<i>В комнате диван, столик и шкаф.</i>
Lisähuomautukset ja täsmennykset	
<i>Valitse jokin hame minun kaapista, esimerkiksi tuo keltainen.</i>	<i>Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например ту желтую.</i>
<i>Ella, kuuluissa laulaja, eilen sai palkinnon.</i>	<i>Элла, известная певица, вчера получила награду.</i>
Asennetta ja näkökulmaa ilmaisevat sanat	
<i>Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.</i>	<i>По мнению учителя, Катя была хорошей ученицей.</i>
<i>Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.</i>	<i>С другой стороны, твоя сестра могла бы помочь тебе.</i>
Adverbiaalit	
<i>Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä</i>	<i>Несмотря на продолжительный дождь, мы хорошо провели время вместе.</i>
Gerundit	
<i>Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.</i>	<i>Занимаясь плаванием, он стал сильным и здоровым мужчиной.</i>

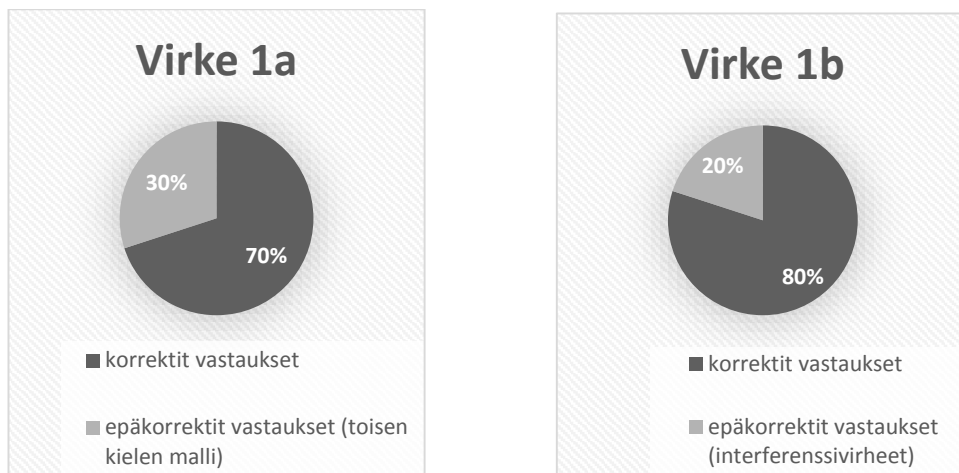
6.2 B-ryhmän informanttien testien analyysi

Aineiston käsittelyn aluksi analysoin informanttien vastaukset virkkeittäin. Tulosten esittelyn helpottamiseksi numeroin virkkeet seuraavalla tavalla: *1a* ja *1b*....*15a* ja *15b*, joissa *a* on lähtökielen tapaus ja *b* on kohdekielen tapaus. Jotta olisi mahdollista poimia interferenssivirheet, lähdän liikkeelle äidinkielen tapauksien analyysistä ja vasta sen jälkeen siirryn kohdekieleen. Kiinnitän huomiota myös virheisiin, joita informantit tekevät äidinkielessään, koska interferenssivirheiden tunnistamisen jälkeen tutkin, kuinka hyvin informantit hallitsevat äidinkieltä pilkutuksen normit ja miten tämä tekijä vaikuttaa toiseen kieleen. Jokaisen tapauksen tulokset näytän graafisesti. Koska virheanalyysissä on paikka myös ei-interferenssivirheille, nämäkin otan huomioon omassa analyysissäni. Jaan kaikki virheet kahteen ryhmään, interferenssivirheisiin eli äidinkielen aiheuttamiin virheisiin ja ”muihin virheisiin”. Liitän virheen interferenssiin vain tapauksissa, joissa informantti on vastannut oikein äidinkielessään ja on siirtänyt tämän mallin toiseen kieleen, mikä on aiheuttanut virheen.

Virke 1: a) *Или Ану едет в Турку на такси, или остается ждать автобус.*

b) *Јoko Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia.*

Virkkeessä 1a korrekkeja vastauksia on enemmän kuin epäkorrekkeja. Kymmenestä informantista kolme on tehnyt virheitä, ja seitsemällä informantilla on oikeat vastaukset. Kaikissa virheellisissä vastauksissa pilkku puuttuu virkkeestä: * *Или Ану едет в Турку на такси или остается ждать автобус*. Edellä mainitut informantit ovat ottaneet tämän pilkutuksen mallin suomen kielestä. Tämä tarkoittaa, että vastaavassa suomenkielisessä tapauksessa heillä ei ole virheitä. Virkkeessä 1b kymmenestä informantista vain kahdella on interferenssivirheitä eli pilkku on laitettu *tai*-konjunktion edelle: **Јoko Anu lähtee Turkuun taksilla, tai jää odottamaan bussia*. Muut informantit (8/10) ovat antaneet oikeat vastaukset. Tulokset on esitetty graafisesti kuviossa 1.

KUVIO 1. Virkkeen 1 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 2: a) Сегодня Пекка работает, но его жена дома.

b) Tänään Pekka työskentelee(,) mutta hänen vaimonsa on kotona.

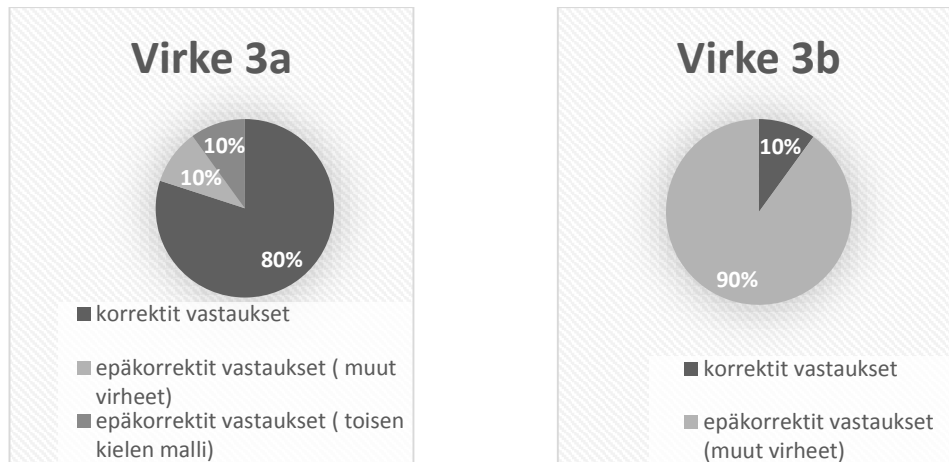
Tämä on ainoa tapaus, jossa B-ryhmän vastaajat eivät ole tehneet virheitä ollenkaan. Syynä voi olla se, että lähes kaikki venäjänkieliset ovat oppineet pilkun käytön säännön konjunktion *но* 'mutta' edellä venäjän kielen tunneilla peruskoulussa. Jos jotkut informantit eivät muista, että *или–или* 'joko–tai' vaatii pilkun venäjän kielessä, konjunktion *но* 'mutta' yhteydessä ei esiinny ongelmia. Vastaavan virkkeen 2b analyysissä on mielenkiintoista se, että kaikki informantit ovat laittaneet pilkun *mutta*-konjunktion edelle, mikä voi johtua äidinkielen positiivisesta vaikutuksesta. Tässä en esitä tuloksia graafisessa muodossa, koska kaikki vastaukset ovat oikeita.

Virke 3: a) *Придешь ко мне или пойдем в какое-нибудь кафе вместе?*

b) *Tuletko minun luokseni, vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?*

Virkkeessä 3a kymmenestä informantista kahdeksan on vastannut oikein. Sen sijaan kaksi vastaajaa on käyttänyt pilkkua kahden päälauseen rajalla: * *Придешь ко мне, или пойдем в какое-нибудь кафе вместе?* Virkkeeseen 3a verrattuna 3b on tuottanut ongelmia lähes kaikille informanteille. Vain yksi henkilö, joka on tehnyt virheen virkkeessä 3a, on antanut oikean vastauksen tässä eli on laittanut pilkun *vai*-konjunktion edelle. Kaikilla muilla informanteilla pilkku puuttuu virkkeestä: * *Tuletko minun luokseni vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?* Anna-Kaisa Laimin (2014, 46) työstä näkyy, että myös

suomenkielisillä on ongelmia tässä kohdassa. Tästä syystä en liitä näitä virheitä interferenssiin. Seuraavaksi esittelen tulokset graafisesti kuviossa 2.

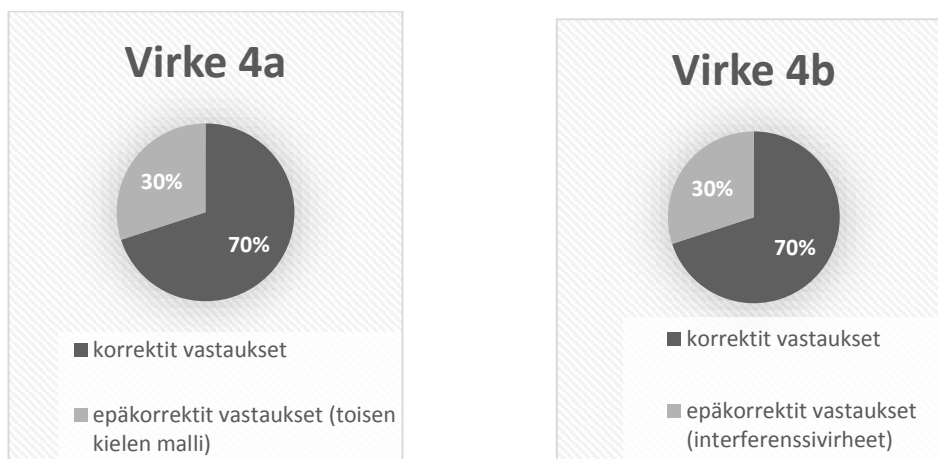

KUVIO 2. Virkkeen 3 analyysin tulokset B-ryhmässä

Virke 4: a) *Это красное платье красивее, чем то - синее.*

b) *Тämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen.*

Virkkeessä 4a informanteista kolme ei ole pannut pilkkua konjunktion *чем* 'kuin' edelle: **Это красное платье красивее чем то - синее*. Vastaavan suomenkielisen virkkeen analyysi näyttää, että nämä informantit ovat tietoisia siitä, että suomen kielessä pilkkua ei laiteta *kuin*-konjunktion edelle. Voidaan sanoa, että nämä kyseiset informantit halitsevat paremmin suomen kielen pilkkutuksen normin, joka koskee *kuin*-konjunktiota. Tämä osoittaa, että virkkeessä 4a he ovat luultavasti käyttäneet pilkkua suomen kielen pilkkutuksen periaatteiden mukaan. Sen sijaan tapauksessa 4b kymmenestä informantista kolme on tehnyt äidinkielen negatiivisesta vaikutuksesta johtuvia virheitä eli interferenssivirheitä: **Тämä punainen mekko on kauniimpi, kuin tuo sininen*. Kuvion 3 avulla näytän graafisesti vastaajien virheiden määrän.

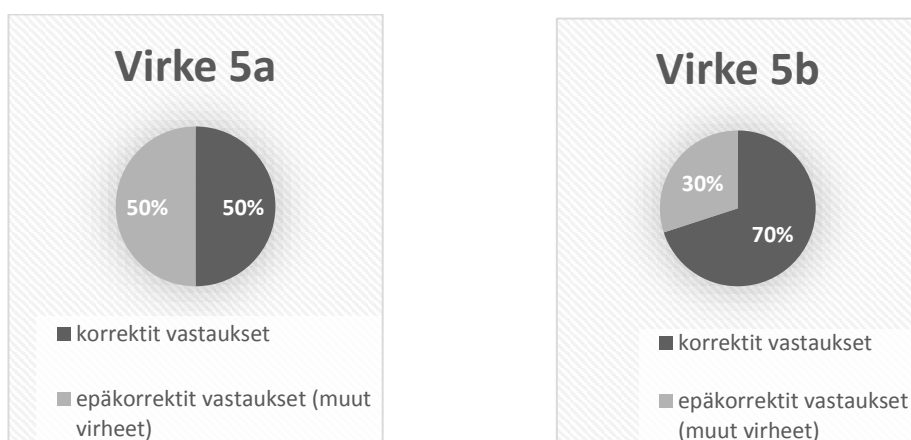

KUVIO 3. Virkkeen 4 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Analyysin perusteella voidaan havaita, että virkkeen 4b aiheuttamien interferenssivirheiden osuus on pieni, mutta kuitenkin se on olemassa.

Virke 5: a) *Здесь Микко как рыба в воде.*
b) *Mikko on täällä kuin kala vedessä.*

Tapauksessa 5a vain viisi vastaajaa hallitsee pilkutuksen säännön, joka koskee idiomeja. Samat vastaajat ovat antaneet korrektit vastaukset 5b-virkkeessä. Loput ovat käyttäneet pilkkua konjunktion *как* 'kuin' edellä: **Здесь Микко, как рыба в воде.* On mielenkiintoista, että näistä viidestä informantista, jotka ovat antaneet virheelliset vastaukset 5a-tapauksessa, vain kahdella on ollut korrektit vastaukset vastaavassa suomenkielisessä virkkeessä. Yhteensä kolme vastaajaa on tehnyt virheitä 5b-tapauksessa: **Mikko on täällä, kuin kala vedessä.*

KUVIO 4. Virkkeen 5 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Kuviosta 4 näkyy, että virheitä, jotka liittyvät interferenssiin, ei esiinny tässä tapauksessa. Kyseisen pilkutuksen normin hallinta on heikko äidinkielessä, mikä aiheuttaa virheitä myös toisessa kielessä.

Virke 6: a) *В комнате диван, столик и шкаф.*

b) *Huoneessa on sohva, pöytä ja kaappi.*

Virke 6 samoin kuin virke 2 ei tuottanut vaikeuksia vastaajille. B-ryhmän venäjänkieliset hallitsevat hyvin pilkun käytön periaatteet tapauksessa 6a, ja positiivisen siirtovaikutuksen vuoksi yhdeksän informanttia on laittanut pilkun oikeaan paikkaan virkkeessä 6b. Yksi informantti ei ole käyttänyt pilkkua ollenkaan kummassakaan tapauksessa: **В комнате диван столик и шкаф.* / **Huoneessa on sohva pöytä ja kaappi.* Tämä ei näytä satunnaiselta virheeltä, koska informantti on käyttänyt samaa virheellistä tapaa molemmissa kielissä. Tulokset on esitetty kuviossa 5.

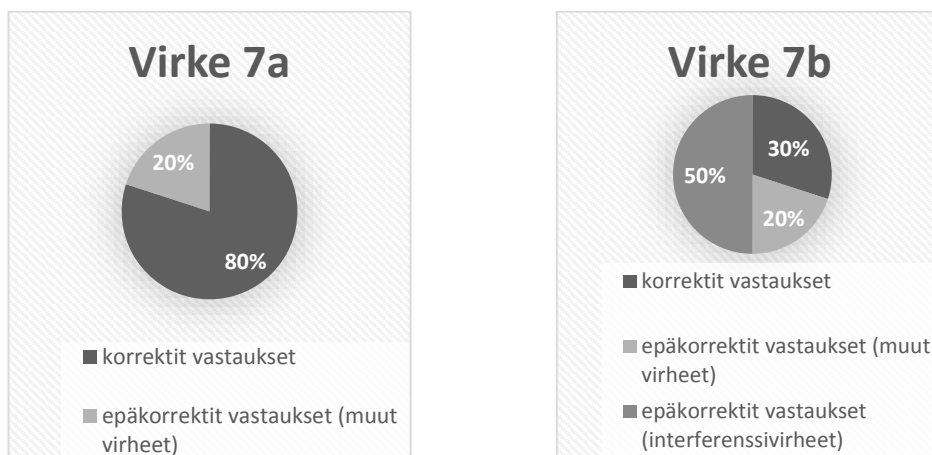
Kuvio 5: Virkkeen 6 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 7: a) *Подарила ей на день рождения и открытку, и торт.*

b) *Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun.*

Virkkeessä 7a suurin osa informanteista (8/10) on vastannut oikein. Kahdella henkilöllä pilkku puuttuu rinnasteisten lauseenosien välissä: **Подарила ей на день рождения и открытку и торт.* 7a- ja 7b-tapauksien vertailu näyttää, että nämä kyseiset informantit ovat tehneet virheitä myös suomenkielisessä virkkeessä. Toinen vastaajasta on laittanut pilkun *sekä*-konjunktion edelle, toinen on käyttänyt pilkkua *että*-konjunktion edellä: **Annoin hänelle lahjaksi, sekä syntymäpäiväkortin että kakun.* **Annoin hänelle lahjaksi*

sekä syntymäpäiväkortin, että kakun. Virkkeestä 7b löytyy myös virheellisiä vastauksia, jotka liittyvät interferenssiin. Kaikista informanteista viisi on käyttänyt äidinkieltä suomen kielessä: **Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin, että kakun.* Virkkeen 7 analyysin tulokset löytyvät kuviosta 6.

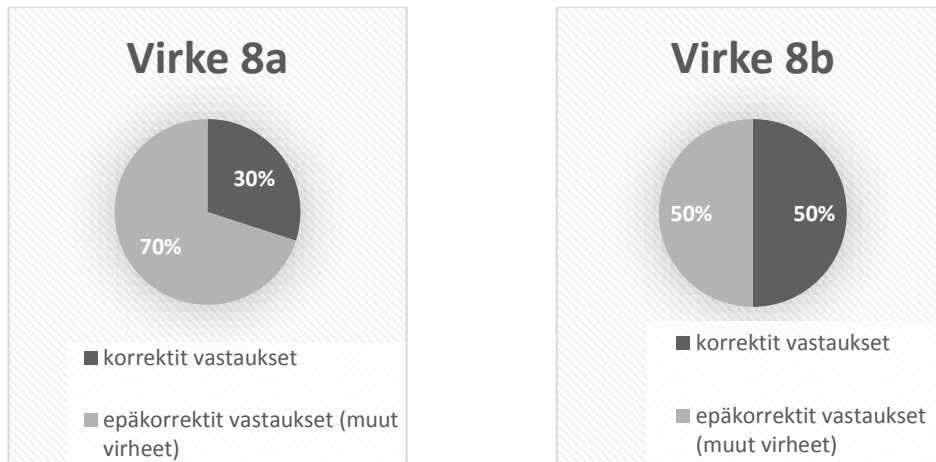
KUVIO 6: Virkkeen 7 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 8: a) *Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например ту - желтую.*

b) *Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi tuo keltainen.*

Tästä virkkeestä ei löydy interferenssivirheitä vaan runsaasti muita virheitä. Tulosten perusteella 8a-tapaus on hankalin B-ryhmän informanteille. Vain 3/10 vastaajaa on käyttänyt pilkkua oikein. Samat henkilöt ovat antaneet oikeat vastaukset myös virkkeessä 8b, minkä syynä on luultavasti positiivinen siirtovaikutus. Tavallisin virheellinen vastaus virkkeessä 8a on sanan *например* 'esimerkiksi' erottaminen molemmiin puolin pilkulla: **Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например, ту - желтую.* Tämä voi johtua siitä, että lähes kaikki venäjänkieliset tietävät, miten pilkkua käytetään parenteettisten sanojen yhteydessä. Tässä tapauksessa ongelma on siinä, etteivät kaikki muista, että joskus sana *например* 'esimerkiksi' viittaa johonkin muuhun sanaan ja silloin pilkku laitetaan vain sen edelle. Informanteista yksi on käyttänyt pilkkua vain *например*-sanan jäljessä: **Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа например, ту - желтую.* Sen sijaan virkkeessä 8b on enemmän oikeita vastauksia (5/10). Siinä esiintyy erityyppisiä virheitä: kolme informanttia ei laittanut pilkkua ollenkaan, yksi vastaaja on erottanut *esimerkiksi*-sanan molemmiin puolin pilkulla ja yksi on pannut pilkun *esimerkiksi*-sanan jälkeen. Esittelen virheelliset esimerkit: **Valitse jokin hame minun*

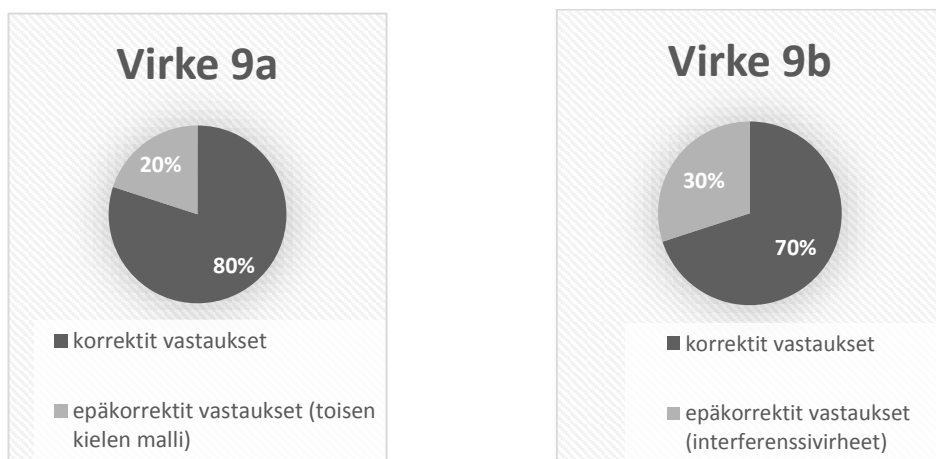
kaapistani esimerkiksi tuo keltainen. *Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi, tuo keltainen. *Valitse jokin hame minun kaapistani esimerkiksi, tuo keltainen.

KUVIO 7: Virkkeessä 8 esiintyvien virheiden määrä B-ryhmässä.

Virke 9: a) *По мнению учителя, Катри была прилежной ученицей.*
b) *Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.*

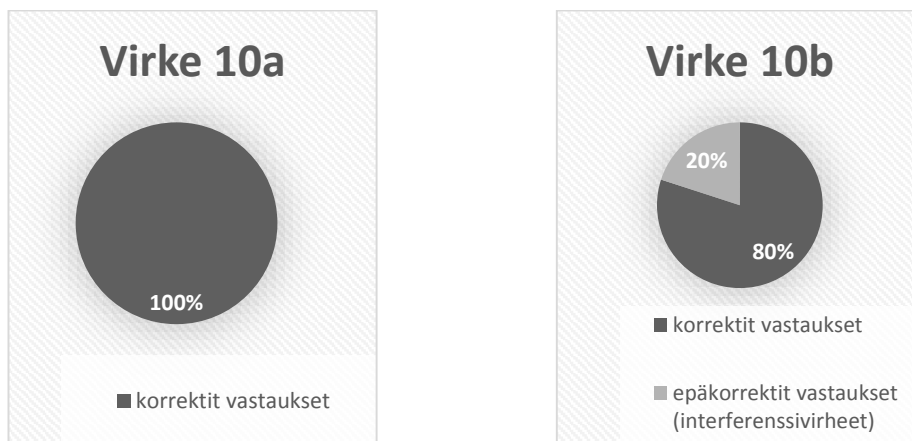
Virke 9a on hyvin tuttu tapaus venäjänkielisille. Kuitenkin kymmenestä informantista kaksi on tehnyt virheitä. Vastaavassa suomenkielisessä virkkeessä heillä ei ollut ongelmia, mikä voi kertoa siitä, että äidinkiessään nämä kyseiset informantit ovat vastanneet toisen kielen mallin mukaan: *По мнению учителя Катри была прилежной ученицей. Sen sijaan tapauksessa 9b kolme vastaajaa on käyttänyt venäjän kielen mallia eli on tehnyt interferenssivirheitä: *Opettajan mielestä, Katri oli ahkera opiskelija.* Muita virheitä ei esiinny tässä virkkeessä.

KUVIO 8. Virkkeen 9 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 10: a) *С другой стороны, твоя сестра могла бы помочь мне.*
b) *Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.*

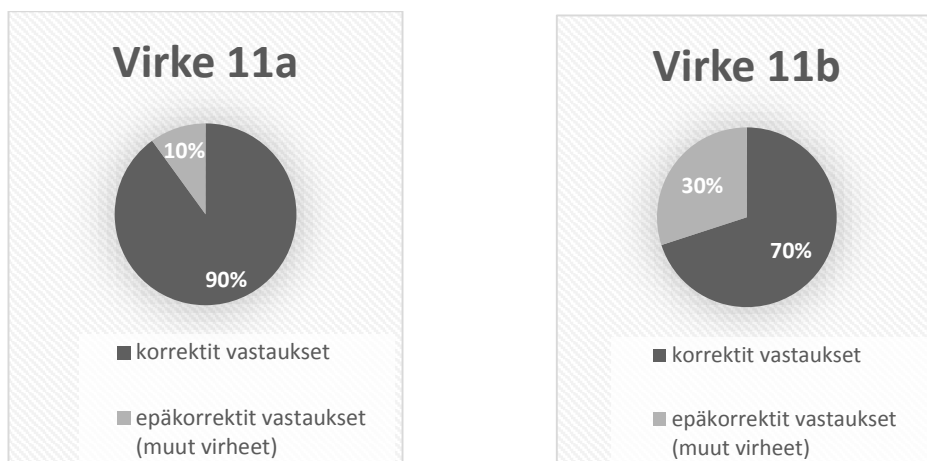
Tapaus 10a samoin kuin 2a ei ole aiheuttanut ongelmia. Kaikki vastaukset ovat korrekkeja. Useat informantit ovat antaneet oikeat vastukset myös virkkeessä 10b. Vain kaksi vastaajaa on tehnyt virheitä, jotka liittyvät interferenssiin: **Toisaalta, siskosi voisi auttaa sinua.* Tulokset on esitetty graafisesti kuviossa 9.

KUVIO 9: Virkkeen 10 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 11: a) *Элла, известная певица, вчера получила награду.*
b) *Ella, kuuluisa laulaja, eilen sai palkinnon.*

Enemmistö informanteista on käyttänyt pilkkua oikein virkkeissä 11a ja 11b. Kuitenkin analyysin tulokset näyttävät, että joillakuilla testeihin osallistuvilla ei ole tietoa siitä, erotetaanko täsmentävät ilmaukset pilkulla. 1/10 on tehnyt virheen virkkeessä 11a: **Элла, известная певица вчера получила награду.* Sama informantti ei käyttänyt pilkkua ollenkaan vastaavassa suomenkielisessä virkkeessä: **Ella kuuluisa laulaja eilen sai palkinnon.* Tämän informantin lisäksi kahdella muulla esiintyy virheitä. Toinen taas ei käyttänyt pilkkua, toinen on laittanut pilkun vain täsmentävän osan jälkeen: **Ella kuuluisa laulaja, eilen sai palkinnon.* On mielenkiintoista, että nämä kyseiset informantit eivät ole tehneet virheitä äidinkielessään. Interferenssivirheitä ei ole tässä tapauksessa.

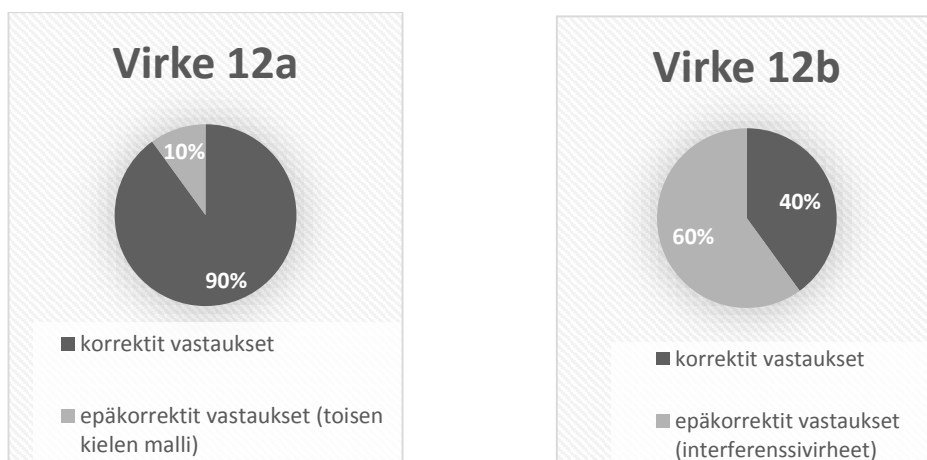

KUVIO 10. Virkkeen 11 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 12: a) *Несмотря на продолжительный дождь, мы хорошо провели время вместе.*

b) *Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä.*

Vastauksien analyysin mukaan venäjänkieliset informantit hallitsevat hyvin pilkutuksen normin virkkeessä 12a. Kaikista informanteista vain yhdellä on virhe, joka johtunee suomen kielen vaikutuksesta: **Несмотря на продолжительный дождь мы хорошо провели время вместе*. 12a-tapaukseen verrattuna 12b sisältää enemmän virheitä. Kymmenestä informantista kuusi on tässä käyttänyt äidinkielenensä mallia eli on laittanut pilkun *huolimatta*-sananjälkeen: **Jatkuvasta sateesta huolimatta, vietimme hyvin aikaa yhdessä*. Tähän tapaukseen liittyy toiseksi suurin määrä interferenssivirheitä. Loput informantit (4/10) ovat antaneet oikeat vastaukset. Tulokset näkyvät kuvioista 11.

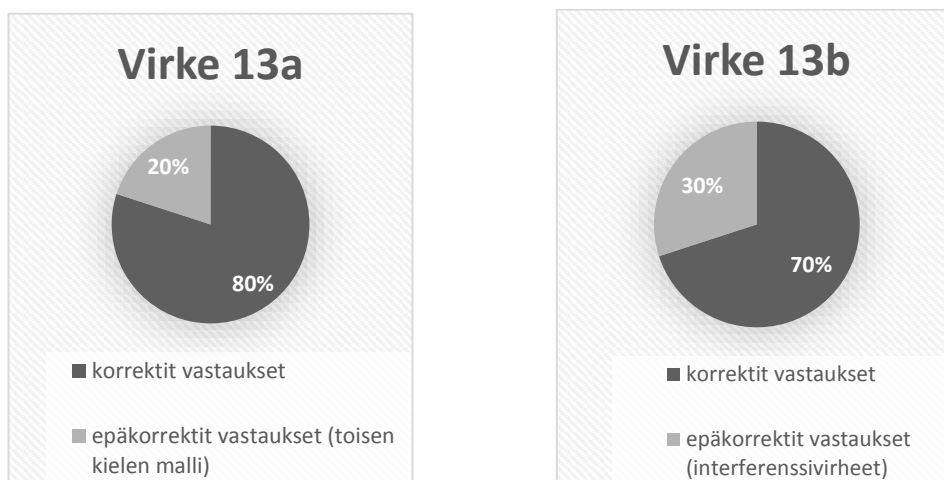

KUVIO 11. Virkkeen 12 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 13: a) *Занимаясь плаванием, он стал сильным и здоровым мужчиной.*

b) *Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.*

Virkkeen 13a vastauksista näkyy toisen kielen negatiivinen vaikutus äidinkieleen. Kaksi vastaajaa ei ole erottanut lauseenvastiketta lauseen muista osista suomen kielen mallin mukaan: *Занимаясь плаванием он стал сильным и здоровым мужчиной. Vastaavassa tapauksessa virheitä on enemmän, ja ne kaikki ovat interferenssivirheitä (3/10): *Uintia harrastamalla, hänestä tuli voimakas ja terve mies. Esittelen graafisesti virkkeiden 13a ja 13b virheiden määrän kuviossa 12.

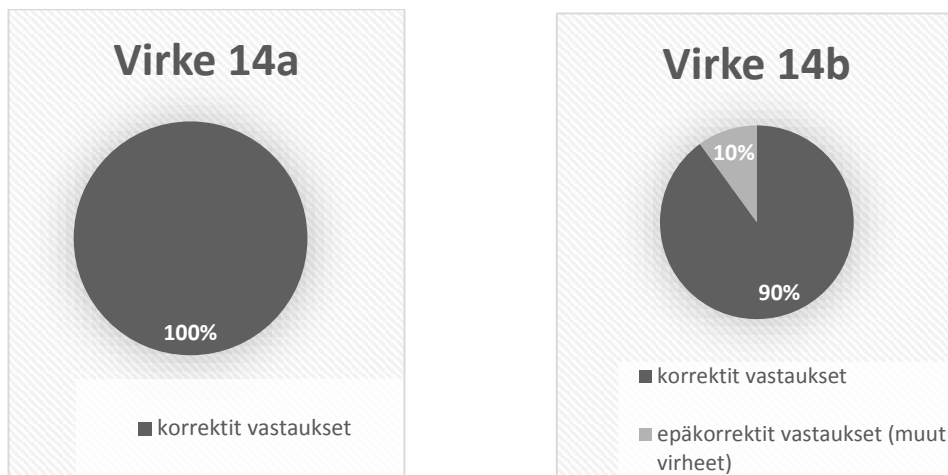

KUVIO 12. Virkkeen 13 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 14: a) *Мой друг прислал мне письмо, в котором рассказал о своих планах.*

b) *Ystäväni lähetti minulle viestin, jossa kertoi omista suunnitelmista.*

Tapauksessa 14a kaikki informantit ovat vastanneet oikein käyttämällä pilkkua pää- ja sivulauseen rajalla. Se tarkoittaa, että he hallitsevat hyvin pilkun käytön normin tässä tilanteessa. Sen sijaan virkkeessä 14b yksi vastaaja on tehnyt virheen: * Ystäväni lähetti minulle viestin jossa kertoi omista suunnitelmista. Interferenssivirheitä ei esiinny virkkeessä 14b. Näytän graafisesti analyysin tulokset kuviossa 13.

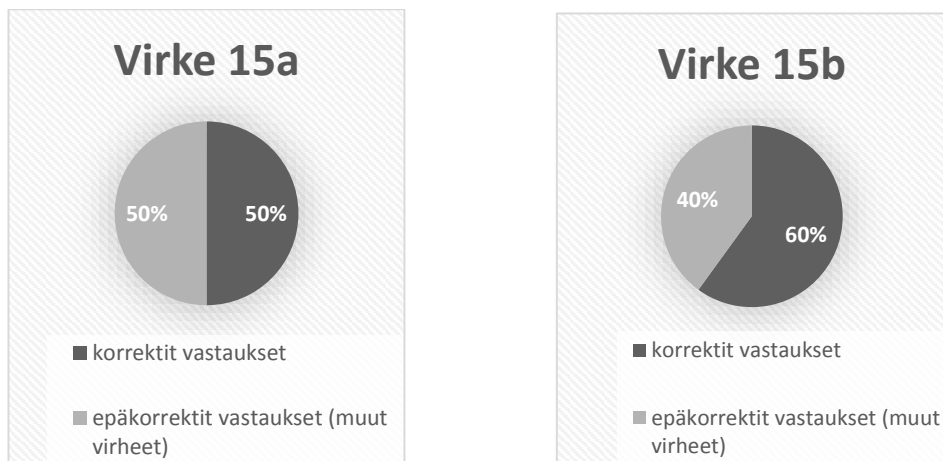

KUVIO 13. Virkkeen 14 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Virke 15: a) *Думаю, что экзамен будет легким и все получат хорошие оценки.*

b) *Luulen, että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.*

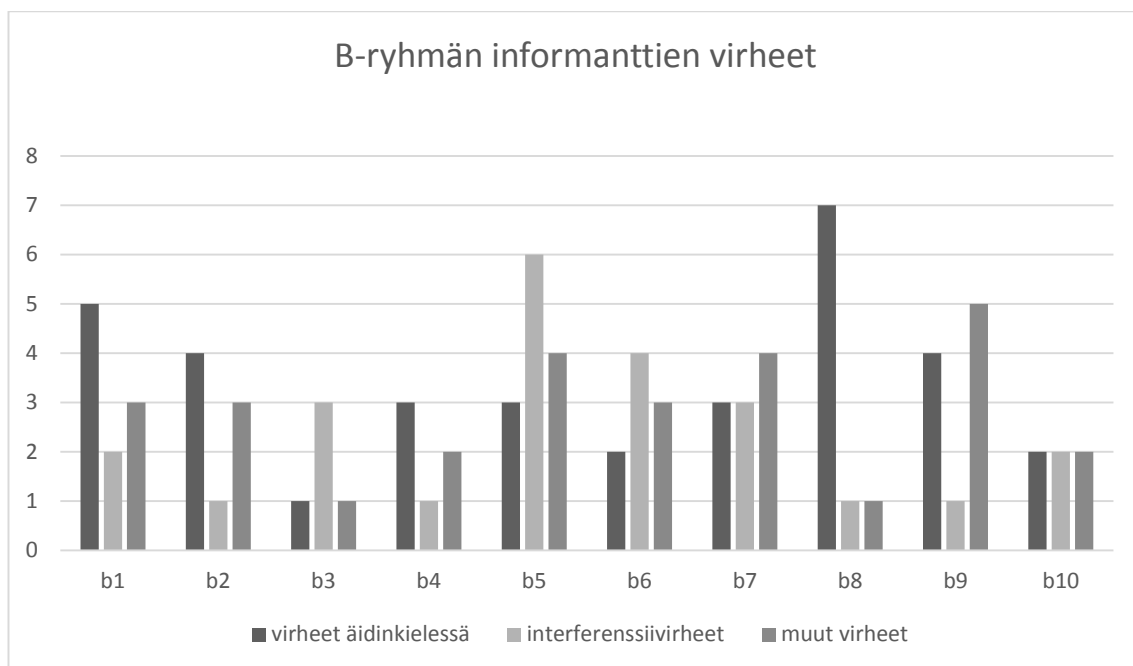
Analyysin tulosten mukaan voidaan todeta, että muihin äidinkielisiin virkkeisiin verrattuna virke 15a on toiseksi hankalin tapaus informanteille. 4/10 on erottanut sivulauseet toisistaan pilkulla: **Думаю, что экзамен будет легким, и все получат хорошие оценки.* Lisäksi yksi vastaaja ei käyttänyt pilkkua päälauseen jäljessä: **Думаю что экзамен будет легким и все получат хорошие оценки.* Mainituista vastaajista vain yksi on laittanut pilkut oikein virkkeessä 15b. Muut neljä informanttia on tehnyt virheitä: **Luulen, että tentti tulee olemaan helppo, ja kaikki saavat hyvät arvosanat.* **Luulen että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.* **Luulen, että tentti tulee olemaan helppo, ja kaikki saavat hyvät arvosanat.* Tässä kohdassa voidaan havaita sekä äidinkielessä että toisessa kielessä olevia ongelmia.

KUVIO 14. Virkkeen 15 analyysin tulokset B-ryhmässä.

Tuloksien mukaan voidaan todeta, että interferenssivirheiden määrä vaihtelee tapauskohtaisesti. Eniten interferenssivirheitä on tapauksissa, joissa kyse on rinnasteisista päälauseista, joita *vai*-konjunktio yhdistää, rinnasteisista lauseenosista, joita konjunktio *sekä–että* yhdistää, ja adverbiaalisesta ilmauksesta, johon kuuluu adverbiaali *huolimatta jstk.*

Jotta voisin saada selville, ketkä informanteista tekevät eniten interferenssiin liittyviä virheitä ja kuinka hyvin informantit hallitsevat lähtökielen pilkutuksen normit, käsittelen testien tuloksia toisella tavalla: lähdän liikkeelle informanteista eli otan huomioon heidän taustatietonsa. Ensiksi esittelen kaikki tulokset graafisessa muodossa kuvion 15 avulla.

KUVIO 15. B-ryhmässä esiintyvien virheiden määrä.

Analyysin tulokset osoittavat, että suurin osa B-ryhmän informanteista hallitsee hyvin venäjän kielen pilkutuksen normin. Kaikilla informanteilla on korkea koulutus, ja monet informantit muistavat hyvin venäjän kielen pilkutuksen säännöt. Kuviosta näkyy, että niillä vastaajilla, joilla on vahva äidinkieli, esiintyy enemmän interferenssivirheitä suomen kielessä (b3, b5, b6, b7 ja b10). Kaikki nämä informantit ovat asuneet Suomessa 3,5–8 vuotta. He eivät ole tutustuneet suomen kielen pilkutuksen sääntöihin kielikursseilla. Voidaan havaita, että informantin 8 kohdekieli on erittäin vahva. Tähän luultavasti vaikuttaa se, että hän on asunut Suomessa 21 vuotta. Tulosten perusteella voidaan todeta, että suomen kielellä on suuri vaikutus venäjän kieleen, jos informantti on asunut Suomessa kauan.

6.3 C-ryhmän informanttien testien analyysi

Tässä luvussa käsittelen C-ryhmän informanttien vastauksia, teen virheanalyysia sekä esittelen tulokset samalla tavalla kuin B-ryhmässä.

Virke 1: a) *Или Ану едет в Турку на такси, или остается ждать автобус.*

b) *Joko Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia.*

Tapaus 1a ei vaikuta olevan vaikea informanteille. Suurin osa heistä on käyttänyt pilkkua oikein. Norminvastaisia vastauksia, joissa pilkku puuttuu virkkeestä, on kolme: **Или Ану едет в Турку на такси или остается ждать автобус*. Näistä kolmesta informantista kaksi on vastannut oikein virkkeessä 1b. Yksi informantti on laittanut pilkun *tai*-konjunktion edelle: **Joko Anu lähtee Turkuun taksilla, tai jää odottamaan bussia*. Liitän tämän virheen muihin virheisiin enkä interferenssiin, koska kyseinen informantti on antanut epäkorrektin vastauksen äidinkielellään. Virkkeessä 1b esiintyy vielä kaksi virhettä: toinen informantti on tehnyt interferenssivirheen eli on käyttänyt pilkkua *tai*-konjunktion edellä, toinen on laittanut pilkun *joko*-konjunktion jälkeen. Jälkimmäinen on mielenkiintoinen tapaus: **Joko, Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia*. Mielestäni tämä virhe voi johtua siitä, että informantti ei ole hahmottanut, että *joko–tai* muodostaa kokonaisuuden. Tulokset on esitetty graafisesti kuviossa 1.

KUVIO 1. Virkkeen 1 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 2: a) Сегодня Пекка работает, но его жена дома.

b) Tänään Pekka työskentelee(,) mutta hänen vaimonsa on kotona.

Virkkeessä 2a informanteilla ei esiinny ongelmia. Kymmenestä informantista vain yhdellä on virhe: *Сегодня Пекка работает но его жена дома. Tämä virhe ei voi johtua kohdekielen vaikutuksesta, koska sama informantti on käyttänyt pilkkua *mutta*-konjunktion edellä tapauksessa 2b. Vastauksien analyysi näyttää, että kaikki informantit ovat vastanneet oikein suomenkielisessä virkkeessä. On tärkeää huomata, että kaikki vastaajat ovat laittaneet pilkun kahden päälauseen välille, mikä saattaa johtua lähtökielen vaikutuksesta.

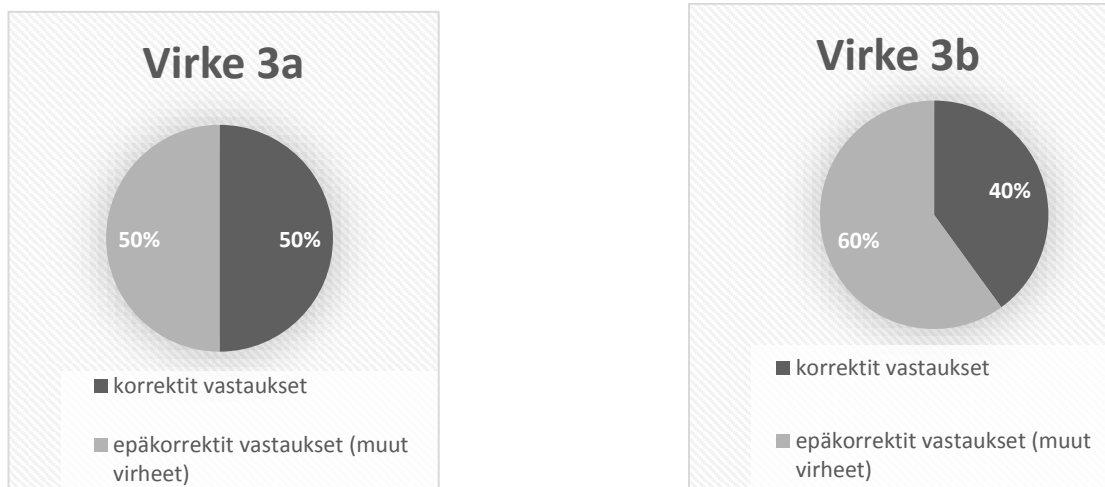

KUVIO 2. Virkkeen 2 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 3: a) *Придешь ко мне или пойдём в какое-нибудь кафе вместе?*

b) *Tuletko minun luokseni, vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?*

Tapaus 3 vaikuttaa hankalalta ja ongelmalliselta informanteille. Puolet informanteista on tehnyt virheitä virkkeessä 3a. Kaikissa virheellisissä vastauksissa konjunktion *или* 'vai' edellä esiintyy pilkku: **Придешь ко мне, или пойдём в какое-нибудь кафе вместе?* Näistä kyseisistä informanteista kolme on tehnyt virheitä myös vastaavassa tapauksessa: **Tuletko minun luokseni vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?* Virkkeessä 3b yhteensä kuusi informanttia on antanut epäkorrektit vastaukset. Tapauksessa 3 huomioni on kiinnittynyt kolmeen informanttiin, joilla on korrektit vastaukset äidinkielellään ja jotka eivät ole käyttäneet pilkkua tapauksessa 3b. Tämä voisi johtua äidinkielen vaikutuksesta, mutta kyseinen tapaus on vaikea myös suomenkielisille. Suomenkielisten vastausten perusteella Anna-Kaisa Laimi (2014, 46) toteaa gradussaan, että suurin osa informanteista ei hallitse pilkutuksen normia kahden päälauseen välissä, kun lauseilla ei ole yhteistä lauseenjäsentä. Tästä syystä en laske näitä virheitä interferenssivirheiksi. Seuraavaksi näytän analyysin tulokset graafisesti kuviossa 3.

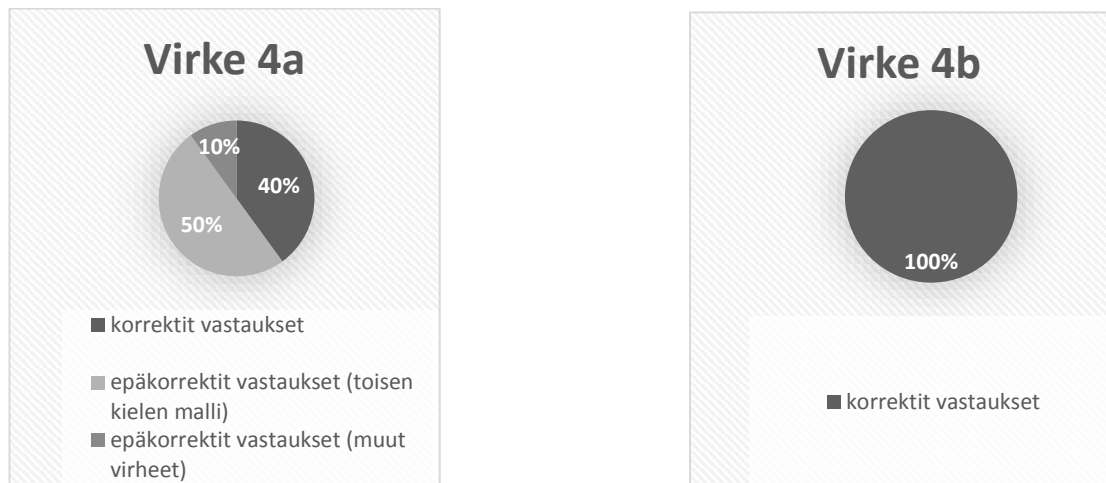
KUVIO 3. Virkkeen 3 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 4: a) *Это красное платье красивее, чем то - синее.*

b) *Tämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen.*

Virkkeessä 4a virheiden osuus on suuri: kymmenestä informantista kuusi on antanut epäkorrektit vastaukset. Lähes kaikissa virheellisissä vastauksissa pilkku puuttuu konjunktion *чем* 'kuin' edeltä: **Это красное платье красивее чем то - синее.* Tässä tapauksessa kohdekielellä saattaa olla suuri vaikutus lähtökieleen. Yksi virhe näyttää

satunnaiselta: **Это красное платье, красивее чем то - синее*. On mielenkiintoista, että kaikki informantit hallitsivat hyvin pilkutuksen normin *kuin*-konjunktion yhteydessä. Virheitä ei esiinny tapauksessa 4b.

KUVIO 4. Virkkeen 4 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 5: a) *Здесь Микко как рыба в воде*.

b) *Mikko on täällä kuin kala vedessä*.

Virkkeen 5 tulosten analyysin perusteella voidaan todeta, että informantit hallitsivat pilkutuksen normin idiomien yhteydessä. Tapauksessa 5a vain kaksi vastaajaa on käyttänyt pilkkua konjunktion *как* 'kuin' edellä: **Здесь Микко, как рыба в воде*. On tärkeää korostaa, että näillä kyseisillä vastaajilla ei ole virheitä vastaavassa tapauksessa. Muut informantitkin ovat vastanneet oikein virkkeessä 5b. Esittelen tulokset graafisesti kuviossa 5.

KUVIO 5: Virkkeen 5 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 6: a) *В комнате диван, столик и шкаф.*

b) *Huoneessa on sohva, pöytä ja kaappi.*

Virke 6 on ainoa tapaus, jossa ei esiinny virheitä. Kaikki informantit ovat vastanneet oikein. Äidinkielellä on luultavasti positiivista vaikutusta toiseen kieleen tässä tapauksessa. En esitä tämän virkkeen tuloksia graafisesti, koska kaikki vastaukset ovat korrekkeja.

Virke 7: a) *Подарила ей на день рождения и открытку, и торт.*

b) *Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun.*

Tapaus 7a on hankalin informanteille, ja se on tuottanut ongelmia. Kymmenestä vastaajasta seitsemän on tehnyt virheitä. Näistä kyseisistä informanteista kaksi on käyttänyt pilkkua myös konjunktion *и* 'sekä' edellä: **Подарила ей на день рождения, и открытку, и торт.* Tämä voi johtua siitä, että vaikka monet venäjänkieliset tietävät, että pilkkua käytetään toistuvien konjunktoiden yhteydessä, he eivät tiedä tai muista pilkun paikkaa. Muut viisi informanttia eivät ole käyttäneet pilkkua: **Подарила ей на день рождения и открытку и торт.* Analyysin tulokset osoittavat, että kohdekielellä on huomattavaa vaikutusta lähtökieleen tässä tapauksessa. Tämä voidaan selittää sillä, että edellä mainitusta viidestä informantista neljä on vastannut oikein virkkeessä 7b. Vain yksi virhe esiintyy tapauksessa 7b: **Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin, että kakun.* Vaikka informantti on vastannut venäjän kielen säännön mukaan, hän ei ole tietoinen siitä. Venäjänkielisessä virkkeessä hän ei ole käyttänyt pilkkua.

KUVIO 6. Virkkeen 7 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 8: a) *Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например ту - желтую.*
 b) *Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi tuo keltainen.*

Virkkeessä 8a informanteista kuusi on antanut epäkorrektit vastaukset. Virheet ovat kahdentyyppisiä: **Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа, например, ту - желтую.* **Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа например ту - желтую.* Ensimmäinen voi johtua siitä, että monet venäjänkieliset luulevat, että *например* 'esimerkiksi' on aina parenteettinen sana. Jälkimmäinen virhe voidaan selittää sillä, että on venäjänkielisiä, jotka eivät ole tietoisia täsmentävistä sanoista. Kuitenkin näistä kyseisistä vastaajista neljä on vastannut oikein kohdekielessä ja kaksi on käyttänyt pilkkua väärin samalla tavalla kuin äidinkielessään. Yhteensä neljällä informantilla esiintyy virheitä tapauksessa 8b: **Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi, tuo keltainen.* **Valitse jokin hame minun kaapistani esimerkiksi, tuo keltainen.* **Valitse jokin hame minun kaapistani esimerkiksi tuo keltainen.*

KUVIO 7. Virkkeen 8 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 9: a) *По мнению учителя, Катри была прилежной ученицей.*

b) *Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.*

Tämä pilkutuksen tapaus on tuttu monille venäjänkielisille, mutta kuitenkin neljällä informantilla pilkku puuttuu virkkeestä: **По мнению учителя Катри была прилежной ученицей.* Näistä vastaajista yksi on laittanut pilkun vastaavassa suomenkielisessä virkkeessä, ja se on ainoa virheellinen tapaus tässä: **Opettajan mielestä, Katri oli ahkera opiskelija.* En laske tätä virhettä interferenssivirheeksi, koska informantti ei hallitse äidinkielen normia. Muut kolme informanttia ovat antaneet korrektit vastaukset virkkeessä 9b. Voidaan päätellä, että toisella kielellä on vaikutusta äidinkieleen tässäkin tapauksessa. Interferenssivirheitä ei ole virkkeessä 9b. Tulokset on esitetty graafisessa muodossa kuviossa 9.

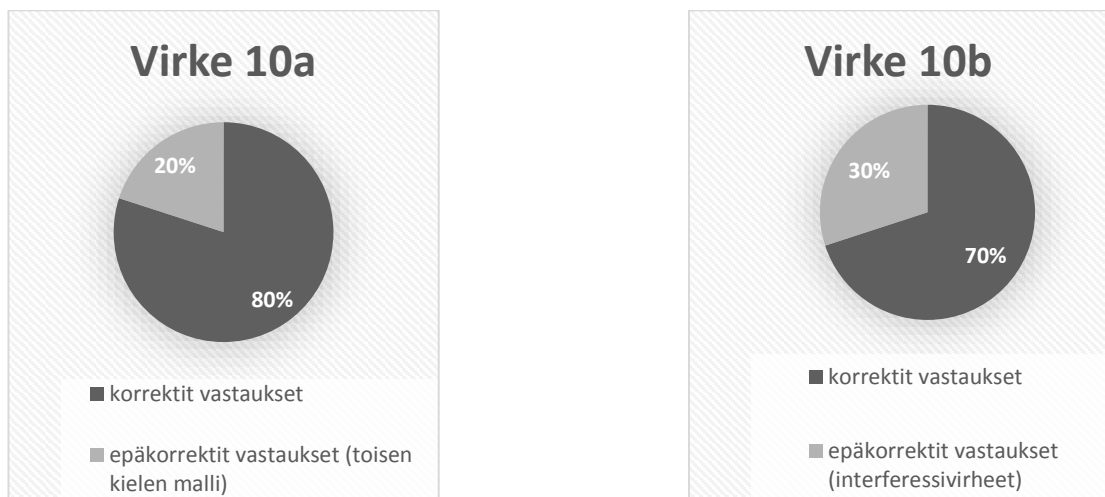

KUVIO 8. Virkkeen 9 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 10: a) *С другой стороны, твоя сестра могла бы помочь мне.*

b) *Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.*

Virke 10a ei ole tuottanut paljon ongelmia. Kaikista informanteista kaksi on vastannut väärin. Näissä vastauksissa pilkku puuttuu virkkeestä: **С другой стороны твоя сестра могла бы помочь мне.* Tämä saattaa johtua kohdekielen vaikutuksesta, koska kyseisillä informanteilla on oikeat vastaukset tapauksessa 10b. Edellisiin virkkeisiin verrattuna virke 10b sisältää interferenssivirheitä. Kolme vastaajaa on käyttänyt pilkkua *toisaalta*-sanon jälkeen: **Toisaalta, siskosi voisi auttaa sinua.* Muita virheitä ei ole tapauksessa 10b.

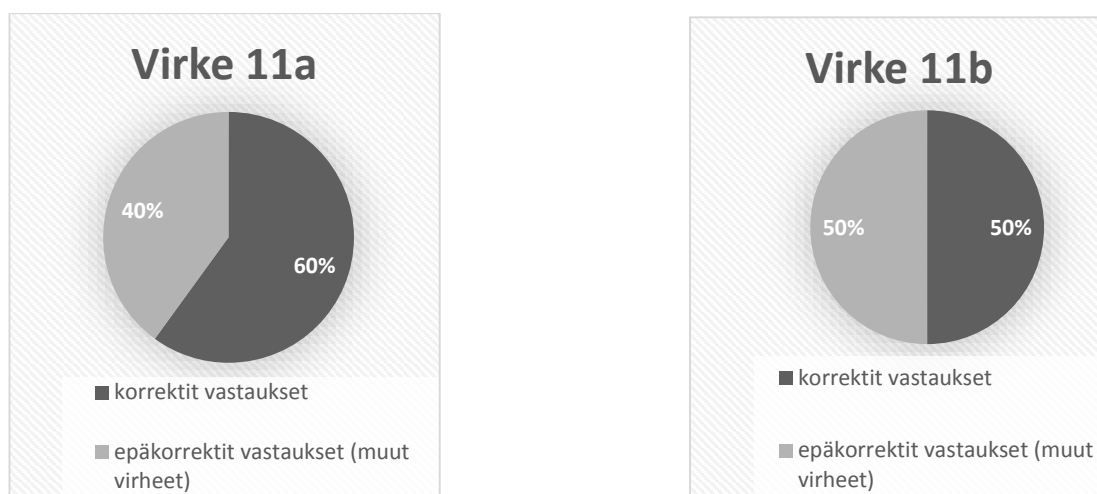
KUVIO 9. Virkkeen 10 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 11: a) *Элла, известная певица, вчера получила награду.*

b) *Ella, kuuluisa laulaja, eilen sai palkinnon.*

Tapaus 11 näyttää vaikealta. Monet informantit eivät tiedä, miten pilkkua käytetään täsmentävien lauseenosien yhteydessä. 11a sisältää neljä virheellistä vastausta ja 11b sisältää viisi virheellistä vastausta. Kaikki neljä informanttia, joilla esiintyy virheitä lähtökielessä, ovat antaneet epäkorrekkit vastaukset myös kohdekielessä. Edellä mainituista neljästä vastaajasta kaksi on siirtänyt väärät vastauksensa tapaukseen 11b: **Элла известная певица вчера получила награду. *Ella kuuluisa laulaja eilen sai palkinnon. *Элла известная певица, вчера получила награду. *Ella kuuluisa laulaja,*

eilen sai palkinnon. Loput ovat laittaneet yhden pilkun virkkeessä 11a ja jättäneet virkkeen 11b pilkuttamatta. On mielenkiintoista, että yhdellä informantilla on oikea vastaus lähtökielessä, mutta kohdekielessä pilkku puuttuu *Ella*-sananjäljestä.

KUVIO 10. Virkkeen 11 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 12: a) *Несмотря на продолжительный дождь, мы хорошо провели время вместе.*

b) *Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä.*

Tapauksessa 12a voidaan huomata kohdekielen vaikutusta. Kymmenestä informantista neljä on jättänyt virkkeen pilkuttamatta: **Несмотря на продолжительный дождь мы хорошо провели время вместе.* Näistä kyseisistä vastaajista kolmella on oikeat vastaukset virkkeessä 12b ja yhdellä on virhe: *Jatkuvasta sateesta huolimatta, vietimme hyvin aikaa yhdessä.* En liitä tätä virhettä interferenssiin, koska informantti ei ole tietoinen äidinkielen normista tässä tapauksessa. Tämän epäkorrektin vastauksen lisäksi virkkeessä 12b ilmenee vielä neljä virheellistä vastausta, jotka ovat interferenssivirheitä. Tämä tarkoittaa, että informantit ovat käyttäneet pilkkua *huolimatta*-sananjäljessä äidinkieltensä mallin mukaan.

KUVIO 11. Virkkeen 12 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 13: a) *Занимаясь плаванием, он стал сильным и здоровым мужчиной.*

b) *Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.*

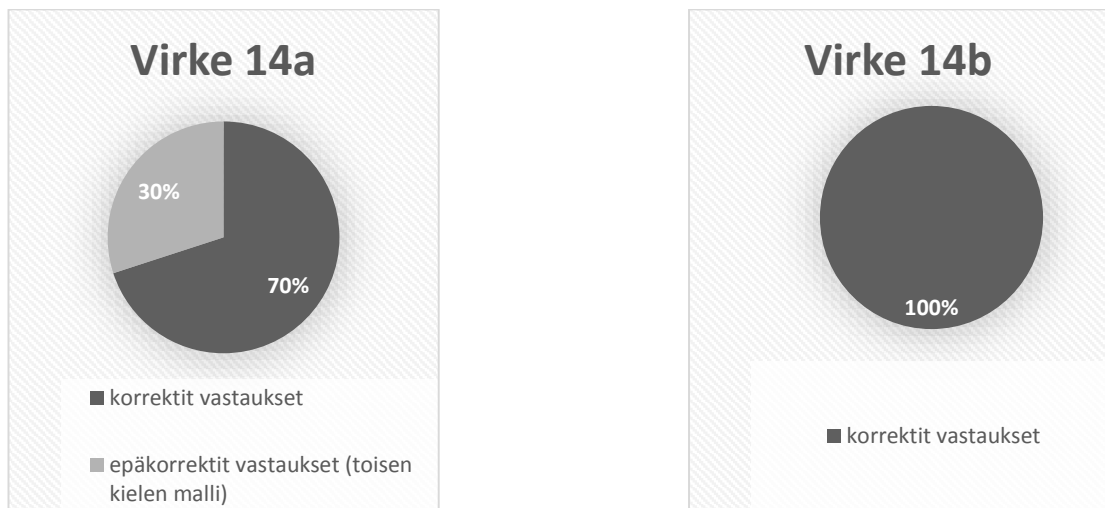
Tapaus 13a on vastaajille vaikeampi kuin tapaus 13b. Puolet informanteista on tehnyt virheitä lähtökielen virkkeessä: *Занимаясь плаванием он стал сильным и здоровым мужчиной. Tämä voi johtua kohdekielen vaikutuksesta, koska pilkutuksen malli on otettu siitä. Virkkeessä 13b informantit hallitsivat normin. Analyysin tulokset osoittavat, että tässä tapauksessa esiintyy vain yksi interferenssivirhe: *Uintia harrastamalla, hänestä tuli voimakas ja terve mies.

KUVIO 12. Virkkeen 13 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 14: a) *Мой друг прислал мне письмо, в котором рассказал о своих планах.*
 b) *Ystäväni lähetti minulle viestin, jossa kertoi omista suunnitelmista.*

Tämä on mielenkiintoinen tapaus. Virkkeessä 14a kymmenestä informantista kolme ei hallitse pilkutuksen normia, joka koskee pää- ja sivulausetta. Nämä informantit eivät ole laittaneet pilkkua lauseiden rajalle: **Мой друг прислал мне письмо в котором рассказал о своих планах.* Samoilla vastaajilla ei esiinny virheitä virkkeessä 14b. Kaikki kymmenen vastausta tapauksessa 14b ovat oikeita. Mielestäni edellä mainittu virhe tapauksessa 14a ei johdu siitä, että informanteilla on väärä tieto pilkun käytöstä pää- ja sivulauseen rajalla. Tätä ajatusta vahvistaa pilkun oikea käyttö vastaavassa suomenkielisessä tapauksessa. Ongelmana voi olla se, ettei informantti hahmota, että tapaus 14a koostuu päälauseen lisäksi myös sivulauseesta. Raja näiden lauseiden välillä jää epäselväksi.

KUVIO 13. Virkkeen 14 analyysin tulokset C-ryhmässä.

Virke 15: a) *Думаю, что экзамен будет легким и все получат хорошие оценки.*
 b) *Luulen, että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.*

Tapaus 15 on tuottanut paljon hankaluuksia informanteille. Vain kolme informanttia on vastannut oikein virkkeessä 15a. Näistä informanteista kahdella on oikeat vastaukset myös suomen kielessä ja yhdellä pilkut puuttuvat virkkeestä. On myös kaksi informanttia, jotka ovat käyttäneet pilkkua oikein tapauksessa 15b, mutta äidinkieltensä virkkeessä he ovat tehneet virheen: **Думаю, что экзамен будет легким, и все получат хорошие*

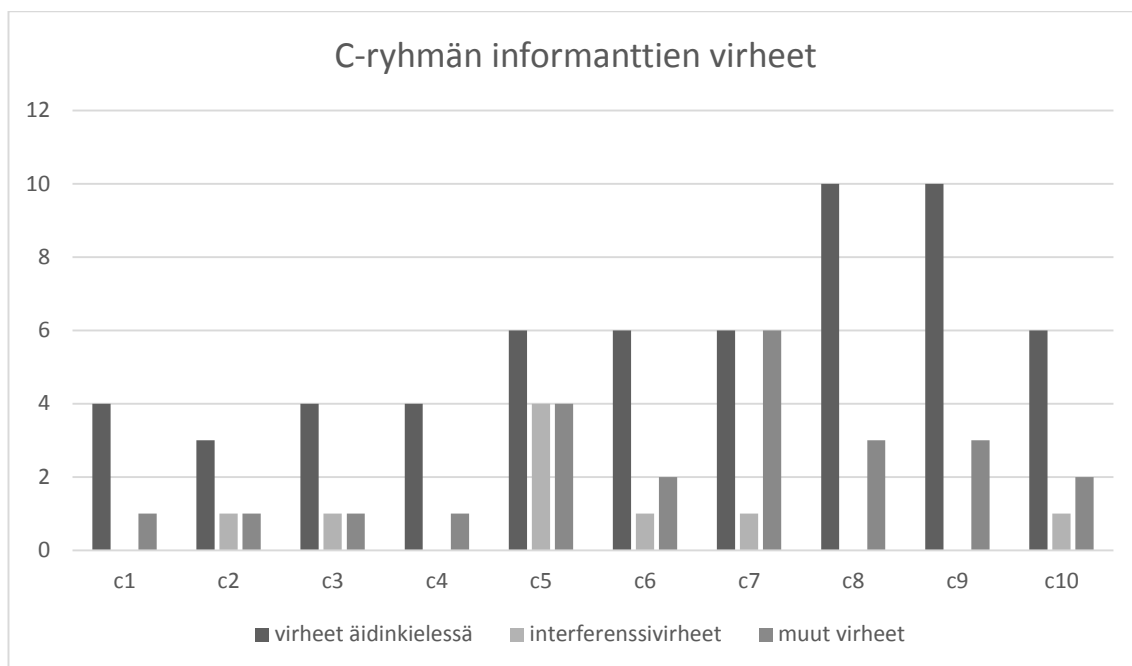
оценки. Voidaan sanoa, että tämä tapaus on täynnä virheitä: *Думаю что экзамен будет легким, и все получат хорошие оценки. *Luulen, että tentti tulee olemaan helppo, ja kaikki saavat hyvät arvosanat. *Luulen että tentti tulee olemaan helppo, ja kaikki saavat hyvät arvosanat. *Luulen että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat. *Luulen että, tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat. Vastaukset osoittavat, että tämä on vaikein tapaus C-ryhmän informanteille. Kuten tapauksessa 14, tässäkin informantit eivät hahmota rajaa lauseiden välillä. On mielenkiintoista, että suomenkieliset osaavat käyttää pilkkua paremmin normin mukaisesti samantyyppisissä tilanteissa (Laimi 2014, 48). Heillä virheiden osuus Laimin työssä on 31 %.

KUVIO14. Virkkeen 15 analyysin tuokset C-ryhmässä.

Vastausten analyysin perusteella voidaan huomata, että interferenssivirheitä esiintyy lauseenvastikkeen ja irrallisten lisien yhteydessä. Kohdekielessä informanteilla on myös ongelmia pilkun käytössä rinnasteisissa päälauseissa, joilla ei ole yhteistä lauseenjäsentä, rinnasteisissa sivulauseissa sekä virkkeissä, joissa on täsmentäviä osia. Lähtökielessä vaikeuksia tuottavat rinnasteiset sivulauseet, täsmentävät osat, lauseenvastikkeet ja konjunktiot *u-u* 'sekä–että' ja *чем* 'kuin'.

B-ryhmän analyysin mallin mukaan näytän graafisesti jokaisen informantin virheiden määrän sekä lähtökielessä että kohdekielessä ja analysoin niitä ottaen huomioon heidän taustatietonsa.

KUVIO 16. C-ryhmässä esiintyvien virheiden määrä.

Kuviosta 16 on helppoa huomata, että C-ryhmän informantit hallitsevat paremmin kohdekielen pilkutuksen normit. Interferenssivirheitä esiintyy vähän. On myös informantteja, joilla ei ole interferenssiin liittyviä virheitä. Enemmistö on asunut Suomessa 15–25 vuotta. Neljällä informanteista on ylempi korkeakoulututkinto (informantit c1–c4). Näillä henkilöillä pilkutuksen normien hallinta on vahva sekä äidinkielessä että toisessa kielessä. He ovat tutustuneet suomen kielen normeihin yliopistossa Venäjällä sekä kielikursseilla Suomessa. Loput ovat opiskelleet ammattikouluissa (informantit c5–c10), ja suomen pilkutuksen normit ovat tuttuja koulusta. Heitä yhdistää lähtökielessä olevien normien hallinnan heikkous. Sen sijaan kohdekielen normien hallinnan vahvuus vaihtelee tässä pienessä ryhmässä. Suurin osa näistä kyseisistä informanteista tuntee kohdekielen pilkutuksen säännöt. On myös sellaisia informantteja, joiden heikko äidinkieli vaikuttaa negatiivisesti toiseen kieleen (c5, c7). Tulosten analyysin perusteella voi huomata, että kohdekielellä on suurta vaikutusta lähtökieleen tässä ryhmässä.

6.4 Ryhmien B ja C tulosten vertailu

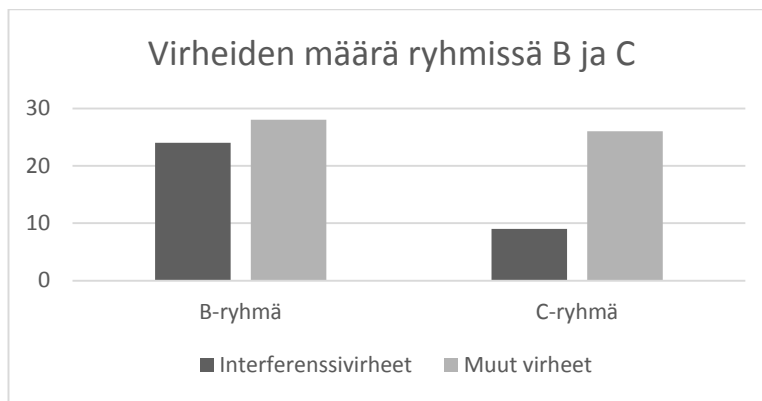
Testien analyysi näyttää, että ryhmien B ja C tulokset eroavat paljon toisistaan. Tähän vaikuttavat erilaiset tekijät, kuten informanttien kielitaso, Suomessa oleskelun pituus, koulutus sekä se, miten he ovat tutustuneet pilkkusääntöihin. Virheanalyysia tehdessäni olen huomannut, että virheitä tekevät informantit jakautuvat seuraaviin ryhmiin:

1. ne, jotka tekevät virheitä vain lähtökielessä
2. ne, jotka tekevät interferenssivirheitä tai muita virheitä kohdekielessä
3. ne, jotka tekevät virheitä molemmissa kielissä
4. ne, jotka tekevät virheitä lähtökielessä ja siirtävät tämän virheellisen mallin kohdekieleen.

Jälkimmäinen on mielenkiintoinen tapaus, joka vaikuttaa omalla tavalla analyysin tuloksiin. Kuten olen jo kirjoittanut, en liitä näitä virheitä interferenssiin.

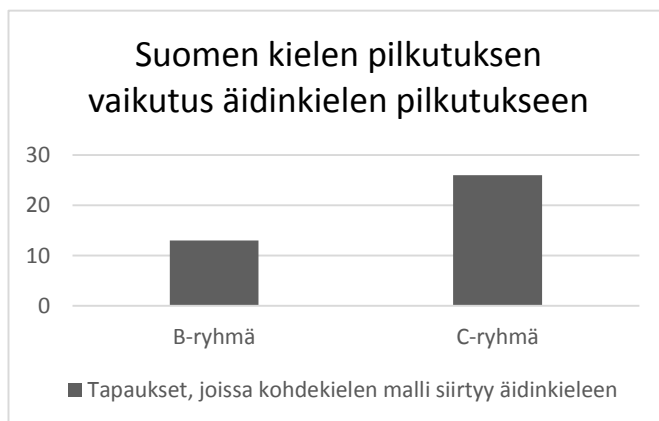
Virheanalyysi on tuottanut ongelmia, koska usein on ollut vaikeaa selittää virheiden syitä. Joskus se on ollut jopa mahdotonta. On tapauksia, joissa virheen syy on selvä, esimerkiksi äidinkielen tai toisen kielen vaikutus: **Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin, että kakun.* **С другой стороны твоя сестра могла бы помочь мне.* 'Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.' On vaikeaa selittää esimerkiksi seuraavat virheet: **Подарила ей на день рождения, и открытку, и торт.* 'Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun.' **Joko, Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia.* Voidaan myös korostaa, että tällaisissa testeissä lipsahduksillakin on paikka. Virheanalyysi on onnistunut niiltä osin, missä selvitän, mikä on interferenssivirheiden osuus ja miten äidinkielen normien hallitsemisen vahvuus tai heikkous vaikuttaa normin hallintaan toisessa kielessä.

Työni ensimmäisenä tavoitteena on selvittää interferenssin määrä suomen kielessä silloin, kun kyse on pilkutuksesta. Olen analysoinut sitä erikseen jokaisessa ryhmässä ja nyt liitän kaikki tiedot yhteen. Näytän tulokset graafisessa muodossa kuviossa 1.

KUVIO 1. Ryhmissä B ja C esiintyvien virheiden osuus. Vertailu.

Kuviosta tulee heti esiin, kuinka paljon ryhmät eroavat toisistaan interferenssin määrässä. B-ryhmässä esiintyy 24 interferenssivirhettä ja muiden virheiden määrä on 28. Sen sijaan C-ryhmässä on 9 interferenssivirhettä ja muiden virheiden osuus on 26. Näiden tietojen perusteella voidaan päätellä, että hypoteesini siitä, että B-ryhmän informantit tekevät enemmän interferenssivirheitä kuin C-ryhmän informantit, on osoittautunut oikeaksi. Syynä voi olla se, että C-ryhmän informantit ovat asuneet Suomessa jo pitkään. He käyttävät melko usein suomen kieltä ja ovat vuorovaikutuksessa suomenkielisten kanssa. Suurin osa näistä henkilöistä on opiskellut suomea ja tutustunut suomen kielen pilkutuksen normeihin koulussa. Suomen kielen vaikutus äidinkieleen on huomattavan suuri tässä ryhmässä. Seuraavaksi näytän kuvion avulla, minkälaista on kyseinen vaikutus C-ryhmässä ja B-ryhmässä.

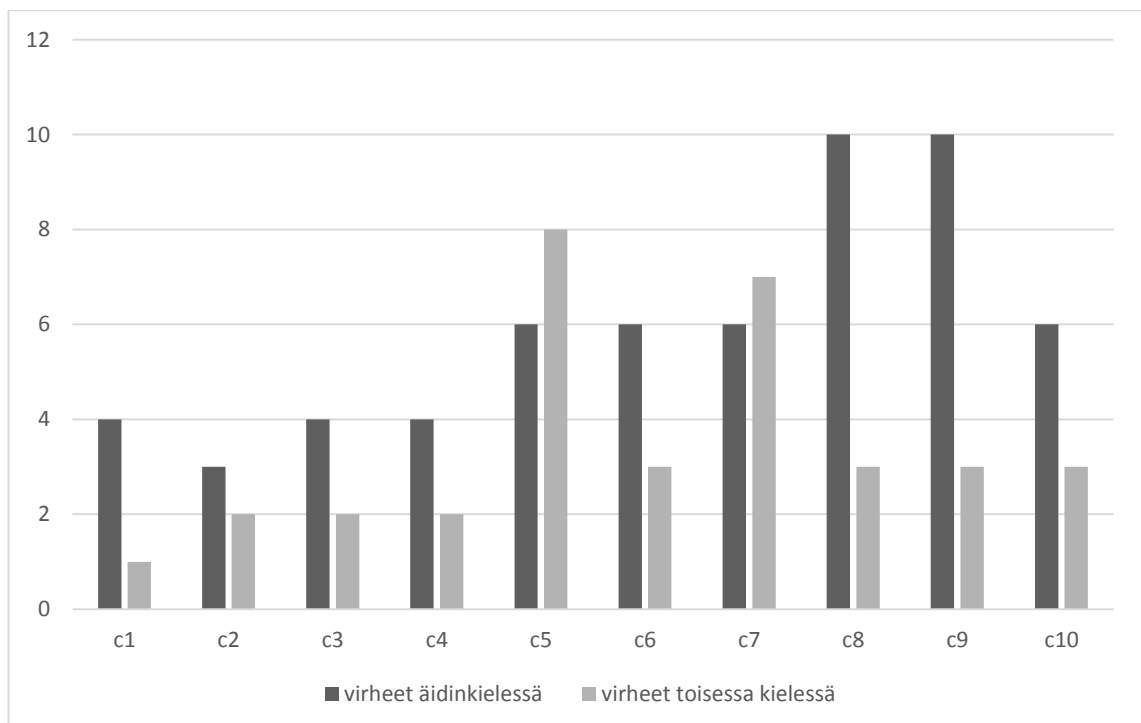
KUVIO 2. Ryhmien vertailu.

B-ryhmässä on 13 tapausta, joissa informantti on siirtänyt toisen kielen mallin äidinkieleen, ja C-ryhmässä tällaisia tapauksia on 26. Tämä tarkoittaa, että C-ryhmässä

suomen kielen pilkutuksen vaikutus on kaksikertainen B-ryhmään verrattuna. Tästä syystä interferenssiä ilmenee vähän C-ryhmässä.

Työni toisena hypoteesina on, että informantti, joka hallitsee hyvin pilkutuksen periaatteet äidinkielessä, hallitsee hyvin myös toisen kielen pilkun käytön normit. Tämä hypoteesi perustuu siihen ajatukseen, että jos henkilö ymmärtää, mikä vaikuttaa pilkun käyttöön tietyssä tilanteessa äidinkielessä, hän osaa analysoida pilkun käytön syitä myös kohdekielessä. Hän osaa esimerkiksi erottaa paremmin toisistaan pää- ja sivulauseet sekä rinnasteiset pää- tai sivulauseet. Tämä hypoteesi on osittain osoittautunut oikeaksi monien tekijöiden vaikutuksen myötä. B-ryhmässä tämä hypoteesi ei toimi. Informanttien äidinkielen normien hallinta on suhteellisen vahva, mutta tämä vaikuttaa negatiivisesti toiseen kieleen. Toisen kielen oppimisen alkuvaiheessa (3–5 vuotta) informantti siirtää melko usein oman kielen mallit toiseen kieleen.

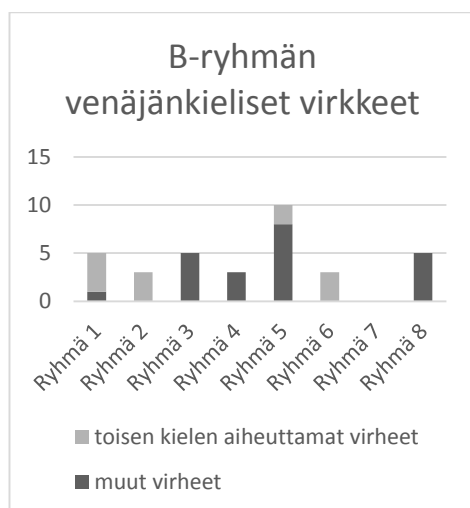
Sen sijaan C-ryhmässä edellä mainittu hypoteesi pitää paikkansa. Näytän C-ryhmän tulokset graafisesti, mutta tässä liitän interferenssivirheet ja muut virheet yhteen, jotta kuvio olisi havainnollisempi.

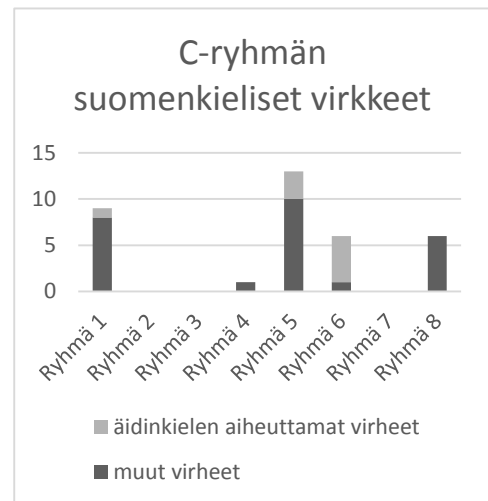
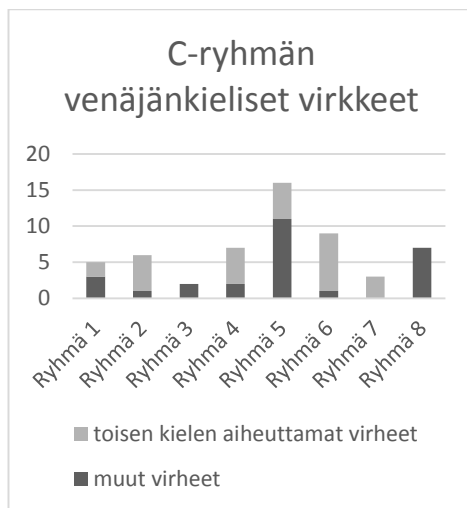
KUVIO 3. Virheiden osuus C-ryhmässä.

Analyysin tulosten perusteella ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla informanteilla on vähiten virheitä sekä lähtökielessä että kohdekielessä. Kuviossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt ovat c1–c4. Heillä virheiden keskimääräinen määrä on pienempi verrattuna muihin informanteihin. Nämä informantit hallitsevat hyvin molempien kielten normit. Pitkästä Suomessa-oleskeluajasta huolimatta heidän äidinkieltensä on pysynyt vahvana, mikä on auttanut toisen kielen oppimisessa. Kielten normit eivät mene sekaisin, koska he ymmärtävät hyvin, että lähtökieli ja kohdekieli eroavat toisistaan.

Lopuksi esittelen koosteet virheiden määristä, jotka olen tehnyt virkkeittäin sekä B- että C-ryhmässä. Olen jakanut testien virkkeet pilkutuksen tapausten mukaisesti seuraaviin ryhmiin: ryhmään 1 (virkkeet 1–3: rinnasteiset päälauseet), ryhmään 2 (virke 4: *kuin* lauseen osien välissä), ryhmään 3 (virke 5: *kuin* idiomien yhteydessä), ryhmään 4 (virkkeet 6–7: rinnasteiset lauseen osat), ryhmään 5 (virkkeet 8–11: lisähuomautukset ja asennetta ja näkökulmaa ilmaisevat sanat), ryhmään 6 (virkkeet 12–13: adverbiaalit ja gerundit), ryhmään 7 (virke 14: pää- ja sivulauseet) ja ryhmään 8 (virke 15: rinnasteiset sivulauseet).

KUVIO 4. Virheiden määrän analyysi virkkeittäin B-ryhmässä.

KUVIO 5. Virheiden määrän analyysi virkkeittäin C-ryhmässä.

Kuvioiden 4 ja 5 tavoitteena on lisätä tulosten esittämisen havainnollisuutta. Näiden koosteiden avulla pystyy hahmottamaan helpommin eron kahden ryhmän välillä. Tällainen vertailu osoittaa, kuinka suurta on toisen kielen vaikutus äidinkieleen C-ryhmässä ja kuinka suuri on interferenssivirheiden osuus B-ryhmässä. Lisäksi koosteista voi nähdä, mitkä pilkutuksen tapaukset tuottavat eniten ongelmia kummassakin ryhmässä.

7 LOPUKSI

Kielen oppiminen on pitkä ja vaikea prosessi, johon kuuluu eri oppimisvaiheita. Vaihe vaiheelta kielitaito muuttuu. Jokainen kielenoppija etsii itselleen sopivia oppimisstrategioita. On sellaisia kielenoppijoita, jotka vertailevat opittavaa kieltä omaan äidinkieleen. Joskus tämä helpottaa asiaa, mutta joskus tuottaa ongelmia. Tekemäni kontrastiivisen analyysin kautta olen pyrkinyt selvittämään, kuinka usein venäjänkieliset suomenoppijat nojautuvat äidinkieleen pilkun käytössä suomen kielessä. Analyysin tulosten perusteella voidaan sanoa, että äidinkielellä on positiivista vaikutusta toiseen kieleen tapauksissa, joissa äidinkieli ja toinen kieli eivät eroa toisistaan. Ne seikat, joissa kielten välillä on eroja, tuottavat enemmän hankaluuksia kielenoppijoille.

Totean, että monilla venäjänkielisillä suomenoppijoilla ei ole tietoa suomen kielen välimerkkien käytöstä. Ongelmana on se, että kielikursseilla sitä ei yleensä opeteta. Toisaalta tämä on ymmärrettävää. Kursseilla tavoitteena on perehtyä sanastoon ja kielioppiin. Tärkeintä on oppia puhumaan käyttäen kielen perusrakenteita, jotta olisi mahdollista selviytyä itsenäisesti erilaisista tilanteista. Tästä syystä välimerkkien käyttöön kiinnitetään huomiota harvoin. Välimerkit ovat kuitenkin tärkeä osa kieltä, ja niistä riippuu virkkeen merkitys. Lisäksi edistyneiden kielenoppijoiden tavoitteena on usein oppia myös kirjoittamaan asiatekstejä, ja tällöin välimerkkien käytön hallitseminen on tarpeen. Olisi mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa, miten suomenkieliset käyttävät pilkkua venäjän tai englannin kielessä ja kuinka usein he tekevät äidinkielestä johtuvia virheitä.

Työlläni on käytännöllisiä tavoitteita. Analyysini tuloksia voidaan hyödyntää suomen kielen opetuksessa. Tästä voisi olla hyötyä sekä opettajille että kielenoppijoille. Kielenoppimisen alkuvaiheessa opettaja voisi näyttää kielenoppijoille kielten yhtäläisyydet ja erot pilkun käytössä, mikä auttaisi ehkäisemään monia interferenssivirheitä.

Lopuksi esittelen asetelman, jossa asetan suomenkieliset virkkeet nousevaan vaikeusjärjestykseen (tapaus 10 on vaikein).

ASETELMA 3. Suomen kielen pilkutuksen tapaukset nousevassa vaikeusjärjestyksessä venäjänkielisten suomenoppijoiden testien vastauksien perusteella.

1	Tänään Pekka työskentelee(.) mutta hänen vaimonsa on kotona.
2	Huoneessa on sohva, pöytä ja kaappi. Ystäväni lähetti minulle viestin, jossa kertoi omista suunnitelmista.
3	Tämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen. Mikko on täällä kuin kala vedessä.
4	Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija. Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.
5	Joko Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia. Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.
6	Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun. Ella, kuuluisa laulaja, eilen sai palkinnon.
7	Valitse jokin hame minun kaapistani, esimerkiksi tuo keltainen.
8	Luulen, että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.
9	Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä.
10	Tuletko minun luokseni, vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?

Uskon, että tämä vosi auttaa monia S2-opettajia hahmottamaan, millaiset tapaukset ovat hankalia ainakin venäjänkielisille suomenoppijoille ja millaisiin tapauksiin pitää kiinnittää enemmän huomiota.

LÄHTEET

Ahremenkova 2000 = Л. А. Ахременкова: *Тренинг по элементарной пунктуации (второй уровень)*. Сфера, Москва.

Alestalo, Marjatta – Hämäläinen, Eija 2012: *Venäjän kieliooppi. Venäjää aikuisille*. 6. painos. Oy Finn Lectura Ab, Helsinki.

Babajceva – Česnokova 1993 = В. В. Бабайцева – Л. Д. Чеснокова: *Русский язык. Теория*. 2-е издание. Просвещение, Москва.

Corder, S. Pit 1973: *Miten kielitiedettä sovelletaan*. SKS, Helsinki

Donato, Richard 2000: Sociocultural contributions to understanding the foreign and second language classroom. Teoksessa: *Sociocultural Theory and Second Language Learning*. s. 27–50. Editor James P. Lantolf. Oxford University Press, Oxford.

Dudnikov – Arbuzova – Vorožbickaja 1983 = А. В. Дудников – А. И. Арбузова – И. И. Ворожбицкая: *Русский язык*. 4-е издание, исправленное. Вища школа, Киев.

Dylay, Heidi – Burt, Marina – Krashen, Stephen 1982: *Language Two*. Oxford University Press, New York.

Ellis, Rod 1994: *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press, Oxford.

Eronen, Riitta 2004: Pilkulleen. KK 1/2004. [Viitattu 15.11.2016.] Saatavissa: <http://www.kielikello.fi>

Fries, C. C. 1945: *Teaching and Learning English as a Foreign Language*. University of Michigan Press, Michigan.

Häkkinen, Kaisa 1987: Kontrastiivisesta tutkimuksesta. Teoksessa: *Kontrastiivista kielentutkimusta*. S. 5–25. Toim. Mauno Koski. Fennistica 11, Åbo Akademi. Suomen kielen laitos, Turku.

Härmä, Juhani 1997: Mitä hyötyä on kontrastiivisesta kielitieteestä. Teoksessa: *Kontrastiivinen tarkastelu kääntäjän apuna*. S. 133–141. Toim. Nina Korimo-Girod. Publications du Département des Langues Romanes 12. Université de Helsinki, Helsinki.

Iisa, Katariina – Oittinen, Hannu – Piehl, Aino 2002: *Kielenhuollon käsikirja*. 5. laajennettu ja muutettu painos. Yrityskirjat Oy, Helsinki.

Ikola, Osmo 2001: *Nykysuomen opas*. 2. painos. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 65, Turku.

Itkonen, Terho – Maamies, Sari 2011: *Uusi kieliopas*. 4., tarkistettu painos. Tammi, Helsinki.

Ivanova – Karamiševa – Kuprijanova – Mirošnikova 1999 = И. С. Иванова – Л. М. Карамышева – Т. Ф. Куприянова. – М. Г. Мирошникова: *Русский язык*.

Синтаксис. Учебное пособие по русскому языку для иностранцев. Русский язык. Курсы, Москва.

Jarvis, Scott-Pavlenko, Anita 2010: *Crosslinguistic influence in Language and Cognition*. 2nd Edition. Routledge, New York.

Järvinen, Heini-Marja 2014: Katsaus kielenoppimisen teorioihin. Teoksessa: *Kuinka kieltä opitaan*. S. 68–88. Toim. Päivi Pietilä ja Pekka Lintunen. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Kankaanpää, Salli – Heikkilä, Elina – Korhonen, Riitta – Maamies, Saari – Piehl, Aino 2011: *Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas*. 9. painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.

KK = Kielikello. Kielihuollon tiedotuslehti.

KK 2/2006. [Viitattu 15.11.2016.] Saatavissa: <http://www.kielikello.fi>

Krashen, Stephen 1981: *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Pergamon Press, Oxford.

Lado, Robert 1957: *Linguistics across Cultures*. University of Michigan Press, Ann Arbor.

Laimi, Anna-Kaisa 2014: *Pilkun käyttöä koskevien normien hallinta lukiolaisten kirjoitelmissa ja normikokeessa*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Turun yliopisto, Turku.

Lantolf, James P. 2000: Introducing sociocultural theory. Teoksessa: *Sociocultural Theory and Second Language Learning*. P. 1–26. Editor James P. Lantolf. Oxford University Press, Oxford.

Latomaa, Sirkku 1996: Matkalla uuteen kieleen. Teoksessa: *Moneja baareja: tiellä toimivaan kaksikielisyyteen*. S. 97–105. Toim. Helena Ruuska ja Sanna-Marja Tuomi. Äidinkielen opettajan liitto, Helsinki.

Leino, Pirkko 2006: *Pilkulleen! Opas välimerkkien käyttöön*. Otava, Helsinki.

Linnarud, Moira 1993: *Språkforskning för spåklärare*. Studentlitteratur, Lund.

Lähdemäki, Eeva 1995: *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa*. Fennistica 11, Åbo Akademi. Suomen kielen laitos, Turku.

Maamies, Sari 1995: Pilkku. KK 3/1995. [Viitattu 15.11.2016.] Saatavissa: <http://www.kielikello.fi>

Martin, Maisa 2003: Kieli on kuin lammikko. Johdatusta toisen kielen oppimiseen. Teoksessa: *Suolla suomea*. S. 75–90. Toim. Leena Nissilä, Heidi Vaarala ja Maisa Martin. Äidinkielen opettajan liitto, Helsinki.

Mitchell, Rosamond-Myles, Florence 1998: *Second Language Learning Theories*. Arnold, London.

Naumović 1983 = А. Н. Наумович: *Современная русская пунктуация*. Вышэйшая школа, Минск.

Nikunlassi, Ahti 2002: *Johdatus venäjän kieleen ja sen tutkimukseen*. Oy Finn Lectura Ab, Helsinki.

Nissilä, Leena 2011: *Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen*. Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Suomen kieli, Oulu.

Paunonen, Heikki 1991: Kontrastiivisen tutkimuksen periaatteista ja niiden soveltamisesta suomen ja unkarin vertailuun. Teoksessa: *Suomi ja unkari rinnakkain. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkielmia*. S. 22–35. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja, Turku.

Pietilä, Päivi-Lintunen, Pekka 2014: Kielen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa: *Kuinka kieltä opitaan*. S. 11–25. Toim. Päivi Pietilä ja Pekka Lintunen. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Pitkänen, Antti J. 1982: *Interlingua-studier – teori och praktik. Interlingua studier 1*. Skrifter utgivna av institutionen för filologi 2 vid Tammerfors universitet. Nordisk filologinr, Tammerfors.

Ringbom, Håkan 1987: *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Multilingual Matters Ltd, Clevedon, England.

Rozental – Golub 2000 = Д. Э. Розенталь – И. Б. Голубь: *Русский язык. Орфография и пунктуация*. 2-е издание, исправленное. Рольф, Москва.

Sajavaara, Kari 1977: Kontrastiivinen analyysi ja kommunikatiivinen kompetenssi. Teoksessa: *Näkökulmia kieleen*. S. 59–83. Toim. Kari Sajavaara. Suomen sovelletun kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, Helsinki.

————— 1980: Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. Teoksessa: *Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä*. S. 103–128. Suomen sovelletun kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, Helsinki.

————— 2006: Kontrastiivinen analyysi, tranfer ja toisen kielen oppiminen. Teoksessa: *Lähivertailuja 17*. S. 9–25. Toim. Annekatrin Kaivapalu ja Külvi Pruuli. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Shumann, John H. 1978: *The Pidginization Process. A Model for Second Language Acquisition*. Newbury House Publishers, Rowley, Massachusetts.

SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tiisala, Seija 1997: Kontrastiivinen analyysi ja kääntäjä. Teoksessa: *Kontrastiivinen tarkastelu kääntäjän apuna*. S. 7–19. Toim. Nina Korimo-Girod. Publications du Département des Langues Romanes 12. Université de Helsinki, Helsinki.

Vehmas-Lehto, Inkeri 1984: Venäjän gerundien suomentaminen. *Vir.* 88, s. 79–85. Kotikielen Seura, Helsinki.

Weinreich, Uriel 1953: *Languages in Contact: Findings and Problems*, the Hague.

Vir. = Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti, Helsinki

VISK= *Iso suomen kielioppi*. Toim. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen Vesa Koivisto, Tarja-Riitta Heinonen ja Irja Alho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004. [Viitattu 15.11.2016.] Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>

LITTEET

Liite 1: venäjänkielinen testi

Поставь запятую, если она требуется в предложении.

1. Или Ану едет в Турку на такси или остается ждать автобус.
2. Сегодня Пекка работает но его жена дома.
3. Придешь ко мне или пойдем в какое-нибудь кафе вместе?
4. Это красное платье красивее чем то синее.
5. Здесь Микко как рыба в воде.
6. В комнате диван столик и шкаф.
7. Подарила ей на день рождения и открытку и торт.
8. Выбери какую-нибудь юбку из моего шкафа например ту - желтую.
9. По мнению учителя Катри была прилежной ученицей.
10. С другой стороны твоя сестра могла бы помочь мне.
11. Элла известная певица вчера получила награду.
12. Несмотря на продолжительный дождь мы хорошо провели время вместе.
13. Занимаясь плаванием он стал сильным и здоровым мужчиной.
14. Мой друг прислал мне письмо в котором рассказал о своих планах.
15. Думаю что экзамен будет легким и все получат хорошие оценки.

Liite 2: suomenkielinen testi

Laita pilkku, jos sitä tarvitaan virkkeessä.

1. Joko Anu lähtee Turkuun taksilla tai jää odottamaan bussia.
2. Tänään Pekka työskentelee mutta hänen vaimonsa on kotona.
3. Tuletko minun luokseni vai mennäänkö johonkin kahvilaan yhdessä?
4. Tämä punainen mekko on kauniimpi kuin tuo sininen.
5. Mikko on täällä kuin kala vedessä.
6. Huoneessa on sohva pöytä ja kaappi.
7. Annoin hänelle lahjaksi sekä syntymäpäiväkortin että kakun.
8. Valitse jokin hame minun kaapistani esimerkiksi tuo keltainen.
9. Opettajan mielestä Katri oli ahkera opiskelija.
10. Toisaalta siskosi voisi auttaa sinua.
11. Ella kuuluisa laulaja eilen sai palkinnon.
12. Jatkuvasta sateesta huolimatta vietimme hyvin aikaa yhdessä.
13. Uintia harrastamalla hänestä tuli voimakas ja terve mies.
14. Ystäväni lähetti minulle viestin jossa kertoi omista suunnitelmista.
15. Luulen että tentti tulee olemaan helppo ja kaikki saavat hyvät arvosanat.

Liite 3: Kielitaitotasojen kuvausasteikko

Taitotaso A		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2. 1	Peruskielitaidon alkuvaihe	Pystyn ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat minulle välittömän tärkeitä.	Osaan kuvata lähipiiriäni muutamien lyhyin lausein. Osaan aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta harvoin osaan ylläpitää pitempää keskustelua.	Ymmärrän yksinkertaisia tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arkisimpia käyttöohjeita). Ymmärrän tekstin pääajatuksukset. Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.	Osaan kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä, jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin. Kirjoitan kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta teen toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus).
A2. 2	Kehittyvä peruskielitaito	Pystyn yleensä tunnistamaan ympärilläni käytävän keskustelun aiheen. Ymmärrän tavallista sanastoa. Toistoa tarvitsen melko usein.	Osaan esittää luettelomaisen kuvauksen lähipiiristäni ja sen jokapäivisistä puolista. Pystyn osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin. Osaan kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiviväisen sanaston. Vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasioissa.	Ymmärrän pääasiat ja joitakin yksinkohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut). Osaan päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista.	Osaan kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista. Kirjoitan yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta teen virheitä harvinnaisemmissa rakenteissa ja muodoissa.

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1	Toimiva peruskielitaito	Ymmärrän pääajatukset ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja.	Osaan kertoa tutuista asioista. Selviydyn kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Pitkäkestoinen puhe tuottaa vaikeuksia. Käytän erilaisia rakenteita. Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia, mutta ne haittavat harvoin ymmärrettävyyttä.	Pystyn lukemaan monenlaisia muutaman sivun pituisia tekstejä (kurssiohjelmat, keittokirjat).	Pystyn kirjoittamaan ymmärrettävän, arkitietoa välittävän tekstin tutuista asioista.
B1.2	Sujuva peruskielitaito	Ymmärrän selväpiirteistä asiatietoa, joka liittyy tuttuihin aiheisiin jonkin verran vaativassa yhteyksessä (epäsuora tiedustelu, työkeskustelut). Nopea syntyperäisten välinen keskustelu ja vieraiden aiheiden tuntemattomat yksityiskohdat tuottavat vaikeuksia.	Osaan kertoa konkreeteista aiheista kuvaillen ja selostaa myös muita aiheita, kuten elokuvia, kirjoja tai musiikkia. Osaan käyttää monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Kielioppisia virheitä esiintyy jonkin verran, mutta ne haittavat harvoin viestintää.	Pystyn lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä monenlaisista aiheista(lehti-artikkelit, esitteet, käyttöohjeet, yksinkertainen kaunokirjallisuus). Pitkien tekstien jotkut yksityiskohdat saattavat jäädä epäselviksi.	Osaan kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksiani tutuista abstrakteista ja kulttuuriaiheista. Hallitsen melko monenlaiseen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita. Virheitä esiintyy tekstin jäsentelyssä ja tyyliässä. Äidinkielen tai muun kielen vaikutus voi olla ilmeinen.

Taitotaso B2		Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.1	Itsenäisen kielitaidon perustaso	<p>Ymmärrän asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksat, kun se käsittelee konkreetteja ja abstrakteja aiheita (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot).</p> <p>Ymmärrän suuren osan keskustelua, mutta voin kokea vaikeaksi ymmärtää syntyperäisten välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa.</p>	<p>Osaan esittää selkeitä, täsmällisiä kuvauksia monista asioista. Pystyn osallistumaan aktiivisesti useimpiin käytännöllisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin.</p> <p>Puheessani on melko harvoin pitempiä taukoja.</p> <p>Kieliopin hallinta on melko hyvää.</p>	<p>Pystyn lukemaan itsenäisesti muutaman sivun pituisia tekstejä (lehtiartikkeleita, novelleja, raportteja).</p> <p>Pystyn nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön.</p> <p>Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	<p>Osaan kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista aiheista, asiaviestejä sekä sosiaalisia viestejä (arvostelut, liikekirjeet, ohjeet, hakemukset, yhteenvedot).</p> <p>Osaan laajan sanaston ja vaativaa lauserakenteita.</p> <p>Hallitsen melko hyvin oikeinkirjoituksen, kieliopin ja välimerkkienkäytön. Tuotoksessa saattaa näkyä äidinkielen vaikutus.</p> <p>Jotkut vaativat rakenteet tuottavat ongelmia.</p>
B2.2	Toimiva itsenäinen kielitaito	<p>Ymmärrän elävää tai tallennettua, selkeästi jäsentynyttä yleiskielistä puhetta kaikissa sosiaalisen elämän, koulutuksen ja työelämän tilanteissa.</p> <p>Ymmärrän vieraita puhujia ja kielimuotoja.</p>	<p>Osaan pitää valmistellun esityksen monenlaisista aiheista. Osaan kommentoida vaativia ajatuskulkuja. Osaan viestiä spontaanisti, usein hyvin sujuvasti.</p> <p>Kieliopin hallinta on hyvää. Usein puhuja korjaa virheet itse.</p>	<p>Pystyn lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (novelleja, päivälehtiä, kaunokirjallisuutta).</p> <p>Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit.</p>	<p>Osaan kirjoittaa esseen, muodollisen tai epämuodollisen selostuksen ja yhteenvedoja. Osaan kirjoittaa selkeän, jäsentyneen tekstin, analysoida, pohtia.</p> <p>Hallitsen hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen.</p>

Taitotaso C1-C2		Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
C1	Taitavan kielitaidon perustaso	<p>Ymmärrän suhteellisen vaivattomasti pitempääkin puhetta tai esitystä (elokuvia, luentoja, väitteluja ja keskusteluja) erilaisista aiheista myös silloin, kun puhe ei ole selkeästi jäsenneltyä.</p> <p>Ymmärrän hyvin erilaisia äänitemateriaaleja.</p>	<p>Osaan osallistua monimutkaisiin tilanteisiin ja johtaa rutiiniluonteisia kokouksia ja pienryhmiä.</p> <p>Osaan viestiä spontaanisti ja sujuvasti.</p> <p>Sanasto ja rakenteet ovat hyvin laajat.</p>	<p>Ymmärrän komplektisia tekstejä eri aloilta. Pystyn tunnistamaan tekstin piilomerkitä.</p>	<p>Pystyn kirjoittamaan hyvin selkeitä ja jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista.</p> <p>Kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja.</p> <p>Hallitsen erittäin hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsenyyksen.</p>